

The Project Gutenberg eBook of Oppineita naisia: Viisinäytöksinen huvinäytelmä, by Molière

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Oppineita naisia: Viisinäytöksinen huvinäytelmä

Author: Molière

Translator: Otto Manninen

Release date: August 13, 2016 [EBook #52792]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OPPINEITA NAISIA: VIISINÄYTÖKSINEN
HUVINÄYTELMÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

OPPINEITA NAISIA

Kirj.

Molière

Suom. Otto Manninen

WSOY, Porvoo, 1905.

HENKILÖT:

CHRYSALE.

PHILAMINTE, Chrysalen vaimo.

ARMANDE, | heidän tyttärensä.

HENRIETTE, |

ARISTE, Chrysalen veli.

BÉLISE, Chrysalen sisar.
CLITANDRE.
TRISSOTIN, kaunosielu.
VADIUS, oppinut.
MARTINE, kyökkipiika, | Chrysalen talossa.
LÉPINE, palvelija, |
JULIEN, Vadius'in palvelija.
NOTAARI.

Tapahtumapaikka Pariisissa, Chrysalen talossa.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaaus.

Armande, Henriette.

ARMANDE.

Mitä kuulen ma, sisko? Neiti-nimeskö ois,
sen armas hempi, sun aikomus heittää pois?
Siis miehelään on todella mieli sulla?
Tuo aie alhainen voiko sun päähäs tulla?

HENRIETTE.

Niin, sisko.

ARMANDE.

Oh, niin, korea, kiltti niin!
Kelt' ei sais mokoma sydäntä kuohuksiin?

HENRIETTE.

Mill' ansainnut avioliitto vihan on moisen?

ARMANDE.

Hyvä jumala, hyi!

HENRIETTE.

Mitä?

ARMANDE. Hyi, sanon kerran toisen. Sa etkö käsitä ees, miten iljettää tuo sanakin jo sielua siveää,
sun eikö silmäs nää sitä lokaa ja saastaa, jonk' alhoon ajatuksen se alas raastaa? Sua eikö peloita?
Tohditko tosiaan sen seuraukset päällesi vetää vaan?

HENRIETTE. Ne seuraukset, jotka siit' edessä lievät, on kai oma koti ja puoliso, lapset sievät; ja järkipahallani en siinä nää minä mitään iljettävää ja peljättävää.

ARMANDE.

Oh, moiset kammitat — mikä ihana saalis!

HENRIETTE. Vaan sanohan, voiko viisahamp' olla vaalis kuin puolisosoks ottaa, ennenkuin vanhuus saa, ketä rakastat ja ken sua rakastaa, ja lemmenliitoss' astua armahassa noin elontietään onnessa viattomassa? Se osa, onko se niin supi-suloton?

ARMANDE. Miten tasalla maan, voi taivas, sun mieles on! Noin pikkusieluks en todella tiennyt sua. Siis sun kotikanaksi halu on hautautua, ja ihanteenas ylinnä eikö muut kuin palveltu puoliso, lapset parkusuut? Raa'an rahvaan, tusina-ihmisten iloiksi heitä tuollaiset hekkumat, heille se kelvatkoon; sa korkeampia astu aatteen teitä, opi ylhäisempäin riemujen nautintoon, ylenkatso ansaa aistien, valtaa aineen, koko olentos hengelle suo, täys askele tee sä. Esikuvana sull' oma äitis on silmäin eessä, jonk' opista kaikkialla sa kuulet maineen. Emos tyttäreksi mun laillani itses näytä, älä jättäy jälkeen, muun sukus mitta täytä ja tunne, mit' antaa riemua rikkahinta, kun tietoa lempimään on syttynyt rinta. Ei, ennenkuin olet miehen oikkujen orja, sun olkoon filosofia sulhosi sorja, yli ihmiskunnan mi henkemme koroittaa ja järjen vahvistaa elon valtaherraks ja vangiks eläimelliset vaistot saa, jotk' ihmisen vievät luontokappalten verraks. Kas siinä se lempi, se ihana liitto on, mi omistakoon joka elomme tuokion; mut

muu, mikä montakin naista niin tenhoo ja tempaa, se minust' on vaivaisintakin vaivaisempaa.

HENRIETTE. Joka ihmisellä on eri tarkoitus, niin säättää kaikkivaltias kaitseminen; ja kaikkien järkitilkku ei lainkaan riitä, ett' ommeltais filosofin mantteli siitä. Sun korkeuksiin noihin jos nousta voi, joit' oppineet ja viisahat tutkelmoi, niin mun, sisar kulta, kulkee tasaista maata, sen pikkupuuhiihin piennä se puuttuu vaan. Me taivaan päätöst' emmehän muuttaa saata, siis kuunnelkoon vain kumpikin kutsuaan: sinä neros ylhäisen mahdilla viihdyt noissa filosofian korkeissa maailmoissa, minä taas pysyn tasalla maan, menen naimisiin ja otan osalleni ne riemut maiset. Näetkös, nuo päämäärämme vastakkaiset esikuvaa äitimme kumpikin noutaa niin: sinä hengen korkeista kutsuista pidät huolen, minä taasen riemuista alhaisen aistipuolen; sinä liidät, sisko, siivillä neron ja maineen, minä kantamaan jään kahleita halvan aineen.

ARMANDE. Jos kerran tahtoo oppia ottaa keistä, niin tulee kaunista puolta katsoa heistä, ja sillä et heille voi heti verraksi tulla, jos on sama kuosi rykiä, sylkeä sulla.

HENRIETTE. Siin' etpä kaikin oppines mahtais seistä, jos äiti silkkaa sielua ollut ois; ja kiitä onneas, jos vähän poikkesi pois hän joskus viisaustieteensä viittateistä. Noit' alhaisuuksia hiukan sa voisit sietää, joist' alkus itse sait kera järkes jalon; hyvät neuvosi ilmestymästä, kuka tietää, viel' estäis millaisen neron ja opin valon.

ARMANDE.

Ei mielestäs näy lähtevän mitenkään
tuo hassu naimahoppu, jos kuinka koki.
Mut saanko tietää myös, kehen tähdätään?
Se ainakaan Clitandre ei liene toki?

HENRIETTE.

Ja miksei? Eikö hän ole oiva mies?
Tai kyllin arvokas kosija kukaties?

ARMANDE. Jos kohta, vaan tiedä, että on kunniatonta, jos aiot anastaa, mikä on jo toisen; ja uutisen täällä ken hyvänsä kertoa voi sen, kenen vuoksi Clitandre on huokailut aikaa monta.

HENRIETTE. Mut eihän mitkään huokailut sinuun kajoo, niin tusina-ihmiseks sinä et toki vajoo; sult' avioliittohan saa niin ankaran nuhteen, vain filosofia sulle on sulhoa sorjaa. Kun sull' ei siis aietta mitään Clitandren suhteen, mitä sinuun se koskee, jos hänet toinen korjaa?

ARMANDE. Se valta, joka on järjellä aistien yli, ei ritarillista kunnioitusta hyli; eik' ihailijoistaan luopua silti syy, vaikk' avioliitosta vakaasti kieltäytyy.

HENRIETTE. En estellyt minä häntä ihailemasta sun korkeita ansioitas, en ensinkään; sun hylkäämänsä hän mua lähenei vasta ja voitti silloin lempeni lemmellään.

ARMANDE. Ja sekö sulle, ma kysyn, on vakuus varmin, mitä haastaa hyljätty kosija vallassa harmin? Sua kohtaan hän siis niin nyt on täynnä tulta, ja kokonaan muka mulle kylmäksi laannut?

HENRIETTE.

Niin uskon; sen on hänen sanansa mulle taannut.

ARMANDE. Äi' ole niin herkkäuskoinen, sisko kulta; sua lupaa hän rakastaa, minut mielestä heittää, mut itseltään hän vain tositilansa peittää.

HENRIETTE. En tiedä; mutta jos siitä on sulla pelko, niin onhan helppo seikasta ottaa selko; hän tuleeikin parhaiksi tuolla ja mielellään kai suostunee sen meille selvittämään.

Toinen kohtaus.

Clitandre, Armande, Henriette.

HENRIETTE. Clitandre, kuulkaa, eräästä epäilystä, johon siskoni sai minut, pyytäisin selvitystä. Siis suoraan sydämenne nyt ilmaiskaa, meist' omakseen sen kumpi sanoa saa.

ARMANDE. Ei, ei, en millään muotoa moista pulmaa ma asettaa toki tunteillenne anna; ma tiedän, kuinka on kiusallista ja julmaa noin ketään pakkotunnustuksille panna.

CLITANDRE. Ei, neiti; se kiusallist' ei ole millään tapaa, mun tunnustukseni aivan on avoin ja vapaa; ma teeskentelyyn olen tuiki tottumaton, siis mielin peittelemättömin sen ma annan: ne armaat kahleet, joita jo kauan kannan, (Osoittaen Henriettea.) ne tänne kiinnittäneet koko sieluni on. Tätä tunnustusta te ette pahaksi panne; se olluthan teidän on omana tahtonanne. Oli suloistanne syttynyt sydän tää; mun

huokaukseni tulta sen liekkivää ne kyllin tulkitsi, vaan te kylmäksi jätite, mun rakkauteni te liian halvaksi näitte; tuo ylpeytenne mult' elon muutti yöksi, tuhat tuskan otaa mun sydämeeni se syöksi. En enää kestänyt kuormaa kukkurapäistä, hain hellemmän sydämen kahletta helpompaa (Osoittaen Henriettea.) ja löysin silloin lohdun silmistä näistä, niistä' ainiaan kuvan sieluni tallentaa; säde sääliväinen mun huoleeni hohti niistä, ne hylkäämällemme soi sulosuosion. Koko sieluni voitti se hyvyys niin verraton, sen siteistä pois mua enää ei mikään riistä. Hyvä neiti, älkää tahtoko elpymään siis enää tunnetta, jota ma kerran kannoin, ja vaatiko jälleen sydäntä, jonka jo vannoin omistaa toiselle viime sykähättämään.

ARMANDE.

Hoh, ken sitä sanoi mun vaativan, herra hyvä?
Vai luuletteko te, että teistä' on niin huoli syvä?
Tuo luulottelunne on minusta naurettavaa,
ja häpeemätöntä se minulle kuuluttaa.

HENRIETTE. Mut' sisko, kuink' on sen korkean vallan laita, mi niin hyvin voi kaikk' alhaiset puolet kaita, se kuinka sallii noin sinun olla närkäs?

ARMANDE. Ja entä sä itse, jok' olet kärkäs heti suostumaan, kun vaan kuka kättä viittaa, et luvasta vanhempais vähän vähää piittaa! Toki lapsenvelvollisuuttas sa muistaa malta; suo puolison sulle he omasta valinnastaan; on heidän siinä, ei sun, ylin määräysvalta, ja ominpäin-teko rikos on heitä vastaan.

HENRIETTE. Sua kiitän tuon hyvän tarkoituksesi vuoksi, kun noin mua ohjaat velvollisuuteni luoksi. Sitä riennän tottelemaan heti mielin herkin, ja antaakseni sinulle siitä merkin — Clitandre, te myöntymys pian hankkikaa nyt niiltä, jotk' elon lahjoittaneet on mulle, ett' estettä ei ole teitä mun rakastaa, siitä' ettei kantamaan muut päälleni tulle.

CLITANDRE. Se saavuttaa mun on toivoni ihanaisin; vain varroin, kunnes tään sanan teiltä saisin.

ARMANDE (Henriettelle). Kovin riemuitsevan näyt siitä kuvittelusta, tästä' että mulla nyt ois muka mieli musta.

HENRIETTE. Rakas sisko, en suinkaan. Sullahan hengen valta kaikk' oikein ohjaa järkkymätönnä niin; sa aatteen ihanne-ilmoina korkealta vain heität katseen ihmisten heikkouksiin. Vai minäkö luulisin, että sa kaunaa kannat? Päinvastoin, mulle sa kai apus alttiin annat, puhut puolestamme vanhemmilleni varmaan ja joudutat siten hetkeä liittomme armaan. Sitä rukoilen sulta, siitä' iäti sulle jään...

ARMANDE.

Sun pikku päästäs mi murhaava pilanlasku!
Koko kopeaks saa sinut kosija rukkastasku!

HENRIETTE. Ne rukkaset riemulla riisuttais, sen nään; ja sama käsi jos tarjolle vielä tuotais, niin luulenpa, että kukkaset sille suotais.

ARMANDE. En viitsi vastata, mulla on muuta tointa kuin lörpötystä kuunnella mokomaa.

HENRIETTE. Niin, oikein, sisko, ja maltillisuutta mointa sun ylevyydeltäs sopi odottaa.

Kolmas kohta.

Clitandre, Henriette.

HENRIETTE.

Kovin sattui häneen puheenne suora ja avoin.

CLITANDRE. Sen on hän täysin ansainnut kaikella tavoin; tuo hassu ylvästely, tuo kurkoitus kuun toki saakoon kuullakseen sanat suoran suun. Vaan koska sen sallitte, niin käyn isänne luoksi...

HENRIETTE. Paras ensin äidille puhua, varmuuden vuoksi. Mun isäni kyllä, sen tiedän, ei mitään epää, mut mitä hän päättää, se usein hiekalla lepää; hän on pohjaltaan kovin hyvänsävyinen luonne, ain' äitini tahtoon taipuu, tänne ja tuonne. Häll', äidill', on ohjat, hän lain talossa laatii ja tottelemaan muut vastustelutta vaatii. Siis hänen ja tätini mieliksi soisin, jotta te hiukan enemmän oisitte, jos puhun totta, vähän soutaisitte heidän tuultensa mukaan, siten hellyttäisitte heidän suosiotaan.

CLITANDRE. Mua imarteluun ei viel' ole saanut kukaan, en silitellyt ees vikoja siskonnekaan; ja noita Sipilloja niit' en nyt voi ma sietää. Suon kyll' että nainen kaikkea oppii ja tietää, mut en pidä vimmasta siitä, mi heillä' on saamaan, ei oppia, vaan iki-oppinut ilme naamaan. Ei, toista on nainen, joll' on se järki ja maltti, ettei joka tiedontippaansa turulle tuo, ei oppinsa kulkusten alati kuulua suo, joll' ain' ei

kielellään joku aatevaltti, nerolause lainattu, joilla he itsensä lataa ja joka suun-aukaisull' älyä kokee sataa. Pidän arvossa äitinne kalliin, mutta en saata hänen jumaliensa jalkain juuressa maata, en olla kaikuna kaiken sen kiitoshälyn, jota hältä saa tuo heeros hengen ja älyn, tuo herra Trissotin. Mua kuohuttaa, kun mokomalle hän kantaa suitsutusuhria, kun suuren neron nimissä kulkea saa vihelletty, viheliäinen paperintuhrija, joka sysää harrasta hanhensulkaansa, suoden koko kauppahallille kääreitä ympäri vuoden.

HENRIETTE. Niin, hänest' on minullakin sama ajatus juuri: puhe, kirjat, kaikki, — toinen puisempi toista; mut hällä kun on nyt äitini suosio suuri, niin säilyttäkää toki sopua jonkinmoista. Ken kosiohankkeissa käy, näet aina koittaa kaikk' ystävikseen saada, jok' esteen voittaa; ja suostuttaakseen jok' ainoan mielialan pihakoirallekin hän pitää sokeripalan.

CLITANDRE. Niin, oikeass' olette; mutta mun sisuni nostaa tuo herra Trissotin ihan suunniltaan. En ikinä voi hänen suojealuansa ostaa ma kiitellen hänen kehoja kirjojaan. Ne ensiksi hänet mun silmäini eteen toi, jo tunsin miehen, ennenkuin nähnyt olin. Läpi tuon hänen tuhertamansa holinpolin heti kuului koulumestari, kirjakoi, sama itseviisas narri, mi luuloin ylpein kaikk' asiat tietää ja tuntee ja tuomitsee, itse-ihailun meressä mitattomassa kylpein, mies, jossa ei vikaa, joka ei virhettä tee, jok' uskoo, että mit' ikään hän kokoon kyhää, on niin yli kaiken käyvää, niin suurta, pyhää, ja jonka kuuluisan kynän rinnalla halpa on töineen suurimmankin sankarin kalpa.

HENRIETTE.

Hyvät silmät sen, joka niin hänet nähdä voi.

CLITANDRE. Kuten sanoin, hän ilmikuvan niill' eteeni loi; nuo runot, joita hän meille maanvaivaksi varvaa — niist' itse mestarin muodon ja asun jo arvaa, niin että teatterissa ma erään kerran, kun näin ohi mennen muutaman oudon herran, heti päätin: tuo se nyt on Trissotin, jos kukaan! Löin veikkaa, ja arvatkaas, kuka voiton veti?

HENRIETTE.

Hyvä kasku!

CLITANDRE. Ei, ei, niin tein, ihan sanani mukaan. Vaan tuolla tulee tätinne. Hälle siis heti, jos suotte, nyt armaan salaisuutenne sanon ja puoltamaan sitä äitinne luona anon.

Neljäs kohtaus.

Bélise, Clitandre.

CLITANDRE. Hyvä neiti, kun sain tämän suotuisan tilaisuuden, niin anteeks suokaa, ett' uskallan sitä käyttää ja uskoa lempivän sydämen salaisuuden...

BÉLISE. Oh, älkää! Sitä ei noin sovi suoraan näyttää. Jos sydämenne mun tähteni lemmeistä huokaa, vain katsein sanattomin te se ilmi tuokaa, mut älkää ääntäkö koskaan kielellä muulla te tunteista, joit' ois mun loukkaus korvin kuulla. Mua rakastakaa, ihaelkaa, jumaloikaa, mut sisimmän sielunne kätköön se kammitsoikaa, sit' ettei tarkinkaan voi keksiä huomio. Sydän puhua silmien sanattomin saa tulkein, mut suunne jos tunnustuksin te avaatte julkein, niin teill' on edessä ikuinen maanpako-tuomio.

CLITANDRE. Ei, rauhoittukaa, sitä vaaraa en teille hanki. Mä en ole teidän, vaan Henrietten vanki; vain teitä ma pyydän ja vannotan hartaimmasti mua auttamaan sydäntoivoni perille asti.

BÉLISE. Oo, olette kekseliäs, sit' ei kieltää sovi; toden totta, mestarillinen piilolovi; romaaneista kaikista, mitä lien ikinä avannut, niin nerokast' olen tuskin toista tavannut.

CLITANDRE. Paras neiti, mull' ei ole tarvista piiloloven, ma olen puhunut suoraan, pohjasta poven. Henriette, hän lemme sammumattoman säteen sai hemmellään sydämessäni hehkumaan; hän on sieluni armas valtiatar, hän vaan, kaikk' onneni kätkeyty on Henrietten käteen. Te voitte paljon, ja teissä toivoni lepää, ett' apuanne te siin' ette multa epää.

BÉLISE. Hyvin yskän mä ymmärrän ja tiedän ketä se tarkoittaa, nimi tuo, mua ei se petä. En asua moiti, ja saman naamion taa mun sydämeni myös vastauksensa salaa: ei Henriettenne avioliittoon halaa; lupa lempiä vain, ei mitään toivoa saa.

CLITANDRE. Mut Herran nimeen, neiti, mihinkä tulla te tahdotte moisella kummien kuvittelulla?

BÉLISE. Hyvä Jumala, älkää teeskelkö! Enkö ma tunne, mit' ilmi kauan jo katseenne mulle toi? Ei vaadita muuta, se riittää, ett' ihaelunne näin näppärästi itsensä naamioi. Sen palvelut kyll' ovat sallitut, armon saavat, kun kaikki kainon säädyllisyyden kaavat ne täyttää vain, kun lempenne alttaripalo on puhdas kauttaaltansa kuin päivän valo.

CLITANDRE.

Mut minä en...

BÉLISE.

Hyvästi. Kyllin jo saitte tietää.

Ma sanoin jo enemmän teille kuin tahdoinkaan.

CLITANDRE.

Te erehdytte...

BÉLISE.

Vait, saatte jo punastumaan.

Ei siveä nainen voi sen kauemmin sietää...

CLITANDRE.

En rakasta teitä, en; menen ennen hirteen.

BÉLISE.

Vait, sanaakaan ei enää nyt siihen virteen.

Viides kohtaus.

Clitandre.

CLITANDRE (yksin). Piru periköön tuon riiviöpäisen! Kenen on kimppuun käynyt mokoma takkiainen? Nyt viisasta ihmistä etsimään minä menen, jok' olla voi mun aikeeni apulainen.

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

ARISTE (eroten Clitandreista ovella).

Niin, tuon heti vastauksen, en varrota teitä.

Ajan asian päätökseen, sit' en kesken heitä.

(Clitandre poistuu.)

Nuo rakastuneet ne sitten ei sanoja säästä,
ja tulena tahtoo ne toivonsa päähän päästä.

En vaan...

Toinen kohtaus.

Chrysale, Ariste.

ARISTE.

Hyvää huomenta, veli.

CHRYSALE.

Niin myös, veli,

ARISTE.

Et arvanne syytä, mi tuo minut vierailulle?

CHRYSALE.

En ensinkään, mut annahan että kuulen.

ARISTE.

Olet tuntenut herra Clitandren jo kauan, ma luulen?

CHRYSALE.

Niin olen, ja hänen tääll' usein ma käyvän nään.

ARISTE.

Ja mitenkä pidät sä hänestä miehenään?

CHRYSALE.

Hyvin! — Käytös, pää, sydän, kaikki miest' oivaa näyttää.
Hänen kaltaisiaan niit' ei joka kulmassa kohtaa.

ARISTE. Eräs toive on hällä, se nyt minut tänne johtaa, ja tuo sun suosios siis minut ilolla täyttää.

CHRYSALE. Isävainaansa kanss' olin Roomassa. Siitä saakka hänet tunsin.

ARISTE.

Sep' oivaa.

CHRYSALE.

Siin' oli miesten mies.

Niin sanovat.

CHRYSALE. Silloin ei painanut vuotten taakka, ja kelpo veitikoita me oltiin, sen ties.

ARISTE.

Sen uskon.

CHRYSALE.

Me Rooman naisia liehakoitiin.

Joka paikassa huimuuksistamme pakinoitiin.

Moni mustasukkaisna meidän tähtemme kulki.

ARISTE.

Erinomaista; mutta jos sallit, en tointani lykkää.

Kolmas kohtaus.

CHRYSALE, ARISTE, BÉLISE (tulee hiljaa sisään ja kuuntelee).

ARISTE. Clitandre mua pyytää tuomaan sen tunteen julki, min häness' on sytyttänyt Henrietten hempi.

CHRYSALE.

Henrietten?

ARISTE. Niin, hänelle sydän Clitandren sykkää, eik' ollut hehkuvampi lie kellään lempi.

BÉLISE.

Ei, ei; et asiaa tunne, et tiedä, ma kuulen.

Olet aivan, veikkoni, jäljillä tyhjän tuulen.

ARISTE.

Mitä sanot sa, sisko?

BÉLISE.

Clitandre sult' asian salaa.

Hänen sydämensä se aivan toiselle palaa.

ARISTE.

Ole nyt! Henriettea eikö hän lempis, mitä?

BÉLISE.

Ei rahtuakaan.

ARISTE.

Hän itse sen mulle sanoi.

BÉLISE.

Niin lie.

ARISTE. Hänen puolestaan — et kieltäne sitä — nyt pyytämäss' olen juur' Henrietten kättä.

BÉLISE.

Ei haittaa.

ARISTE. Ja kiirehtimään hän vielä anoi tämän toivonsa toteutumista viipymättä.

BÉLISE. Niin vainen? Ei vois paremmin harhaan viedä. Henriette on veruke vain, veli rakas, se tiedä, salakaapu, naamio, toista mi peittää tulta, jonk' oikea esine ei ole mulle outo. Niin, teill' on kummallakin, täss' erehdys suuri.

ARISTE. Kun noin sun on seikat selvillä, sisko kulta, niin sano, ken sitten tuo toinen on mielennouto.

BÉLISE.
Se toinenko?

ARISTE.
Niin.

BÉLISE.
Minä.

ARISTE.
Sinä!

BÉLISE.
Niin juuri.

ARISTE.
Ehee, hyvä sisko!

BÉLISE. Ehee! Mikä antaa syyn sen kuullessas noin isoon ihmettelyyn? Ma näköni puolesta hyvin sen virkkaa voinen, mun valtani alla ett' on sydän yksi ja toinen. Damis, Dorante, Cleonte ja Lycidas voi näyttää, lienkö niin viehätyst' aivan vajaa.

ARISTE.
He rakastaa sua?

BÉLISE.
Niin, ihan ilman rajaa.

ARISTE.
Sen sanoivat?

BÉLISE. Ken olis ollut niin uskalias? He niin mua kunnioittavat korkeasti, kaikk' ett' ovat vaienneet tähän päivään asti. Mut juuri mykkyys moinen, se kieli herkin on heidän mielensä hehkusta suomaan merkin.

ARISTE.
Damis käy harvoin tääll' edes vierailulla.

BÉLISE.
Vain kaukaa ihaelee, ei tohdi tulla.

ARISTE.
Doranten kompia saa sinust' aina kuulla.

BÉLISE.
Niin, hän mua soimaa mustasukkaisen suulla.

ARISTE.
Lycidas ja Cleonte, he naimisissa jo ovat.

BÉLISE.
Epätoivon askel, kun multa he kohtasi kovat.

ARISTE.
Rakas sisko, oletko pääst' ihan pyörälle tullut?

CHRYSALE.
Jo mene ja mielestä heitä nuo houreet hullut.

BÉLISE.
Mitä, houreet? Vai olen siis minä houriolla?
Vai houreet? No niin, hyvä on, mun suokaa olla.
Siit' uutisesta teille suurkiitos sulin;
en tiennytkään, että hourupääksi ma tulin.

Neljäs kohtaus.

Chrysale, Ariste.

CHRYSALE.

Niin, hän on hullu, siskomme.

ARISTE.

Yltyy vaan.

Mut vielä kerran, on asia päättämättä.
Clitandre pyytää sun Henriettesi kättä;
siis minkä vastauksen ma hänle saan?

CHRYSALE.

Kysyt vielä! No kuinkas! Suon koko sydäimestä.
Ilo, kunnia ottaa on vävy moinen vastaan.

ARISTE.

Hän ei ole rikas, sa tiedät, hän ainoastaan...

CHRYSALE.

Oli rikas tai ei, se seikka ei lainkaan estä.
On hällä kuntoa, jota ei korvaa rahat,
ja isänsä kanssa ma jaoinhan hyvät ja pahat.

ARISTE. Nyt puhumme vaimolles, hänet koetamme saada myös suostumaan...

CHRYSALE.

Minun sanani sait, se pysyy.

ARISTE.

Niin, mutta mun mielestäni ei asiaa kaada,
jos varmuudeksi hältäkin vielä kysyy.
Paras siis, jos...

CHRYSALE.

Joutavia, ei tarvis tuota.

Ma vastaan vaimostani, sa minuun luota.

ARISTE.

Vaan sentään...

CHRYSALE.

Ollos huoleti. Siit' ei vikaa.

Hänet käyn mä suostuttamassa tuota pikaa.

ARISTE. Hyv' on. Menen tyttäres luo siis tällä seloin ja palaan kuulemaan...

CHRYSALE.

Kaikk' oikeilla teloin.

Käyn vaimoni pakeille nyt heti suoraa tietä.

Viides kohtaus.

Chrysale, Martine.

MARTINE.

Kas siinä vikkelästi ma ulos lensin!
Kun hukutat koiras, niin sano hulluks ensin!
Ei toisen toimessa vaan pitopäiviä vietä.

CHRYSALE.

Mitä nyt, mikä sull' on, Martine?

MARTINE.

Eipähän mikään.

CHRYSALE.

Mik' on tullut?

MARTINE.

Vain lämmin lähtöpassi vast'ikään.

CHRYSALE.

Mitä, lähtöpassi?

MARTINE.

Niin, pois minut rouva ajaa.

CHRYSALE.

En käsitä? Kuinka?

MARTINE. Jos en heti muuta majaa, niin kirjavaksi hän minut piestä käkee.

CHRYSALE.

Jää huoleti vaan. Olen sinuun ma tyytyväinen.
Mun vaimoni välistä on vähän tuittupäinen;
vaan minä en...

Kuudes kohtaus.

Philaminte, Bélise, Chrysale, Martine.

PHILAMINTE (huomaa Martinen).

Mitä! Sun vieläkö silmäni näkee!
Ulos, lunttu, tiehesi, paikalla, ilman tenää;
mene, äläkä ikinä eteeni astu enää.

CHRYSALE.

No, no...

PHILAMINTE.

Ulos armotta.

CHRYSALE.

Mutta...

PHILAMINTE.

Tuoss' ovi avoin!

CHRYSALE.

Mut mit' on hän tehnyt, että sa tuolla tavoin...?

PHILAMINTE.

Mitä! Puollatko häntä?

CHRYSALE.

En suinkaan.

PHILAMINTE. Tai mua vastaan vedät yhtä köyttä?

CHRYSALE.

Ei, en toki millään lailla.
Hänen rikostansahan kysyn ma ainoastaan.

PHILAMINTE.

Hänet karkoitanko siis minä syytä vailla?

CHRYSALE.

Et tietysti, vaan minust' ehkä kuitenkin ois...

PHILAMINTE.

Ei, peruuttamattomasti, hän lähtee pois.

CHRYSALE.

No niin, kuka täss' on tahtonut muuta sanoa?

PHILAMINTE.

Minä vaadin sen, enkä salli vastaanpanoa.

CHRYSALE.

Niin, niin.

PHILAMINTE. Ja puolison velvollisuus on sulla mun oikean vihastukseni tueksi tulla.

CHRYSALE (kääntyy Martineen).

Sen teenkin. Niin, syyst' olet ajettu pois, älä kiellä.

Sun tekos, vintiö, armahtamist' ei siedä.

MARTINE.

Mit' olen ma sitten tehnyt?

CHRYSALE (hiljaa).

Niin, sitä en tiedä.

PHILAMINTE.

Hän ei ole millänsäkään, hän ei väisty vielä!

CHRYSALE. Hält' onko särkynyt jotakin arvokasta, joku peili tai joku maljakko saanut kaatua?

PHILAMINTE.

Ja ajaisin pois muka moisesta joutavasta!

Niin vähästä, luuletko, että ma vihaan yllyn?

CHRYSALE (Martinelle).

Mitä kuulenkaan?

(Philamintelle.)

Siis vakavampaako laatua?

PHILAMINTE.

On, usko jo! Onko mun puheeni mielipuolta?

CHRYSALE.

Poiss' onko jotain hopeista kyökkihyllyn?

Hän onko niistä pitänyt huonoa huolta?

PHILAMINTE.

Mit' ois se vielä?

CHRYSALE (Martinelle).

Oh, kas sitä, peto vie!

(Philamintelle.)

Hänt' ethän vilpistelystä tavannut lie?

PHILAMINTE.

Syy paljon pahempi.

CHRYSALE.

Pahempi?

PHILAMINTE.

Monta kertaa!

CHRYSALE (Martinelle).

Mitä? Hirtehin sinä!

(Philamintelle.)

Uh, ihan onko siis...?

PHILAMINTE. Hän on loukannut julkeudella, jolla ei vertaa, joka kaikesta neuvonnastani huolii viis, mun korvaani käyttäen sanaa raakaa ja väärää, jonka Vaugelas ihan hyljättäväksi määrää.

CHRYSALE.

Ja senkö vuoksi...?

PHILAMINTE. Ei yhtään rikkoa karta hän kielioppia, tuota tiedetten pohjaa, tuota valtiastenkin ylivaltiatarta, jonk' ylhäiset lait niin heitä kuin muita ohjaa.

CHRYSALE.

Jo luulin, ett' ois suurempi ollut kanne.

PHILAMINTE.

Et miksesikään sinä rikosta moista panne?

CHRYSALE.

Ei niin...

PHILAMINTE.

Hänt' etköpä vaan käy puolustamaankin?

CHRYSALE.

En suinkaan.

BÉLISE.

Puolustettava tosiaankin!

Koko kielen rakennus hänell' on mullin mallin,
vaikk' on satakymmentä kertaa sen kuullut lait.

MARTINE. Tuo saarna lie kovin totta ja kaunista kait, mut en minä vaan opi nuottia koko sen rallin.

PHILAMINTE. Ei häpyä — ralliksi kieltä kutsua julkee, jossa järjen ja kauneuden lait käsi kädessä kulkee.

MARTINE. Kun puhut ett' ymmärtää, puhut hyvästi aina, ja ei yhtä piu-pauta siinä muu siperrys paina.

PHILAMINTE.

Kas siinä taas hänen kielensä loistokukka!
"Ja ei" — se on selvä...!

BÉLISE.

Voi, mik' olet opin hukka!

Tukoss' onko sun aivoiltas joka akkunareikä?
Sa pilkaks saatatko kaiken huolen ja vaivan,
puhe oikea oppia onko sun mahdoton aivan?
Ei sanota, muista nyt se: ja ei, vaan: eikä!

MARTINE.

Mist' oppisin minä nuo koulitut kommervenkit?
Tätä meidän kieltänne vaan minä meinaan haastaa.

PHILAMINTE.

Eikö se ole hirmuista?

BÉLISE.

Korvat se rikki raastaa.

PHILAMINTE.

Ken keksis niille julmemmat kidutuspenkit?

BÉLISE.

Sun järjenjuoksus, poloinen, pahoin liikkaa.
Sama persoona onko nyt *meidän* ja *kieltänne* siis?
Koko ikäsi aiotko loukata grammatiikkaa?

MARTINE.

Ramatiikat ja muut marakatit, ma niistä viis!

PHILAMINTE.

Voi taivas!

BÉLISE.

Sen verranko tiedät sa grammatiikasta?

Ma selitinhän jo, mistä on tullut se sana.

MARTINE. Tuli vaikka Turkista, Kiinasta tai Ameriikasta, en kysy passia.

BÉLISE. Voi, mikä maalaiskana! Grammatiikka se — kuuletko — ohje on, josta näet sa kaikki nominin, verbin ynnä partikkelin monenmoiset lait.

MARTINE. Hyvä neiti, ne herrasväet on outoja mulle. — Keit' ovat ne nimin niin vikkelin?

PHILAMINTE.

Tätä tuskaa!

BÉLISE. Ne sanain on nimiä; niiden sopu on tärkeä tietää, kuin kukin toistaan noutaa.

MARTINE.

Sovuss' elleivät elää voi, niin ne tapella joutaa.

PHILAMINTE (Béliselle).

Hyvä Jumala, eikö jo tuo sananvaihto lopu?

(Chrysalelle.)

No niin, miten on, hänet aiotko ajaa sa ulos?

CHRYSALE.

Heti kohta.

(Syrjään.)

Täss' ois tenänteosta huono tulos.

(Martinelie.)

Niin, lähde nyt, Martine, hänen vihaansa välttä.

PHILAMINTE.

Hoo! oletko sinä tuon epaton edessä arka?

Puhut, kuin ihan pyytäisit poisajo-lupaa hältä!

CHRYSALE (lujalla äänellä).

Mitä, minäkö? Pois, ulos!

(Hiljaa ja leppeästi.)

Hyvästi, lapsi parka.

Seitsemäs kohta.

Philaminte, Chrysale, Bélise.

CHRYSALE.

Kas niin, hän on mennyt. Sa tahtosi päähän pääsit.

Vaan en sua kiitä, että sa noin olit kireä.

Hän on kelpo tyttö, töissään viisas ja vireä,

ja päätö syynpä tähden sa pois hänet hääsit.

PHILAMINTE. Siis tahtoisit, ett' yhä vielä hän talossa ois ja korviamme tääll' alati kurikois; että kielen ja mielen lait nurin vääntäis varsin sekasotkuisin, pöyrityttävien puheenparsin tuo songerrus raaka, miss' on vika vieressä vian, katuvierten mi kaiken on kasannut loan ja lian.

BÉLISE. Niin, kuunnella häntä, se todell' on kova työ. Vaugelaan joka päivä hän moneksi murskaksi lyö, ja vähimmät virheet typeriköllä tuolla on pleonasmit ja kauheat kakofoniat.

CHRYSALE. Nuo Vaugelas-läksynne ovatkin hälle liiat; on kyllin, kun ei petä kykynsä kyökipuolla. Suon hälle ennemmin kehnon ma kieliainstia, joka partikkeleihinne pahasti takertuu, suon ennen, ett' on katusanoja täynnä suu, kuin liemen jos liiaks suolais ja polttais paistin. Korukielest' en kostu, vaan aterialta mi maittaa. Ei opeta Vaugelas, miten tulee se laittaa; ja Balzac ja Malherbe, nuo sananvalajat vankat, ehk' olisivat kyökissä olleet he aika ankat.

PHILAMINTE. Mikä käsityskanta kauhistuttavan raaka! Miss' ihmisarvo silloin, kun mielen vaaka noin syvälle vaipuu, noin halut maassa mataa eik' ylene rahtuakaan päin aatteen rataa? Niin kallisko ruumis on siis, tuo möhkäle maata, sen hyvä ett' asetetaan ihan kaiken yli, ei hetkeäkään sitä aattelemaasta laata?

CHRYSALE.

Mun ruumiini on oma itseni, sitä en hyli.

Maamöhkäle — olkoon — se möhkäle mulle on mielu.

BÉLISE. Tosin meill' on ruumiskin niinkuin henki ja sielu, vaan kaikilla valistuneill' on se mielipide, että sielu on korkeampi kuin ruumiin side; ja henkistä olentoamme on tieteen mehuin siis ensi ja ylin velvollisuutemme ravita.

CHRYSALE.

Jos sillä tulette toimeen, niin laihoin rehuin

te ravitsette itsenne, jumal'avita!

Muut' ettekö todella huoltaa ja homsuta voi....

PHILAMINTE. Uh, homsuta — tuo sana minust' on epähieno, sitä muut ei käytä kuin joku nurkkatieno.

BÉLISE.

Se on huonosti valittu, rumalta korvaan soi.

CHRYSALE. Nyt sanon sen kerrankin, enää en jaksa säästää, jo valloilleen mun on sappeni pakko päästää; teit' ihmiset hulluiksi luulee, ja mieltäni kaivaa...

PHILAMINTE.

Mikä puuska nyt...?

CHRYSALE. Minä sisarelleni puhun. Sua muiden kielessä vähinkin virhe vaivaa, mut ei oma hupsuttelus, jok' on huutona huhun. Mua kiusaa tuo iankaikkinen kirjaroju; paitsi paksu Plutarkos, kauluspainoni, lieteen jok' ainoa joutaa, etteivät tiellä loju. Saat herroille tohtoreille sa heittää tieteen, ja myös ole hyvä ja toimita katolta pian tuo pitkä kiikari pois, tuo ihmisten pelko, ja muu kama kaikki, mi täällä on saanut sijan. Suo kuun olla oloillansa ja ota selko vähän siitä, kuink' oma talo täällä elää mahtaa, missä kaikki järki lyö kymmentä kuperkeikkaa. Ei sovi se naiselle, useista syistä, ett' ahtaa hän aivoihinsa niin monen monta seikkaa. Hyvin lapsensa kasvattaa ja kotinsa hoitaa ja johtaa taloutta, valvoa palvelijoitaan ja olla tarkka käytössä talon varain on tieto ja taito se, joka on hänelle parain. Sen isämme ennen niin sanoivat sattuvasti, että silloin on naisella älyä tarpeeks asti, kun erottaa vain sen hän selvästi taitaa, ett' erehtymältä ei sano housuiksi paitaa. Vähän luki ne naiset, mutta he elää tiesi, opinahjo korkein heillä oli kodin liesi, ja sormustin, rihma ja neula ne kirjat, joita he tutki ja kartutti tytärten kapioida. Nyt nykymuodin naisill' on iso ero, kukin tahtoo kirjailla, runoilla, olla nero. Joka tieteessä tepastavat he niin että hei, ja siinä tää talo kaikista voiton vei. Mitä ei syvint' ongelmaa se ratkaista tietäis? Muu kaikk' on selvillä, paitsi mi olla sietäis. Kuun kulku on tuttu, on laskettu linnunrata, Mars, Venus, Saturnus ne täällä on hengentärkintä; ja niissä kun haihattelette, niin hoitaa harkinta sill' aikaa saa omin päinsä päivällispata. Ja samaa palvelijat mitä herrasväki, ei kukaan hoida täällä enää tointaan, työtään, nyt järkeä jännitetään vain talossa myötään, sill' ettei edessä muu kuin kypälämäki! Lorukirjan kimpussa paistini polttaa muudan, runonteoss' on toinen, ei kuule, kun juomista huudan; niin, kaikki käy ihan esikuvanne mukaan, on palvelijoita, mut ei mua palvele kukaan. Yks oikea ihminen täällä edes ollut ois, jota vielä ei villinnyt tuo ilkeä saasta, vaan hän, ison metelin kanssa hän häätään pois, kun, syntinen, ei ota vaaria Vaugelaasta. Sen sanon ma, että en menoa moista kiitä; näet sinulle, sisko hyvä, nyt puhun ma siitä. Mua suututtaa tuo lauma latinasuiden, ja herra Trissotin yli kaikkien muiden, runorumpali tuo, tämän hourion alkuunsaaja, tuo tolkuton hölynpölyn, hosuja tuulen, jonka vailla pontta ja perää on laverrus laaja, joka miekkonen on vähän lölylnlyömä, ma luulen.

PHILAMINTE.

Yht' arvokas ajatusjuoksu kuin sanain valinta!

BÉLISE.

Ne aivohiukkaset ainett' on kaikkein alinta,
poroporvarimaisuus moinen mist' ilmoille itää.
Ja samaa vertako vielä mun olla pitää?
Tuo mies mun veljeni! — Ei, ei vaikka mik' ois.
En tiedä, mit' aatella enää; ma pakenen pois.

Kahdeksas kohtaus.

Philaminte, Chrysale.

PHILAMINTE.

Jos vielä on jotain liitettävää, niin liitä.

CHRYSALE. Niin mullako? Ei. Se on mennyt, ei enää siitä. Vaan nyt ihan muusta. Ei, näemmä, houkuta liioin Armande lastamme siteet avioliiton. No niin, hän on koulittu korkein filosofiain, — vain kiittäminen sua kasvatuksesta siit' on. Mut nuorempi tyttäreemme on toista maata, — ja arvelen, että ei haitaksi olla saata, jos miestä jo mietimme hänelle...

PHILAMINTE. On mietitty ammoin, ja aikeeni saat tuta tuolla sa tuokiolla. Tuo herra Trissotin, jota katselet kammoin, joll' ei ole onni sun suosiossasi olla, hän juur' on se mies, joka Henrietten on naiva. Vait! Vastapanosi tässä on turha vaiva. Minä paremmin tiedän kuin sinä, mi mies hän on. Olen päättänyt sen, ja se päätös on horjumaton. Henriettelle vaan tätä vielä et virkkaa saa. Sen itse tahdon ma hänelle ilmoittaa. Syyt vaatii, ettei sitä tiedä hän liian varhain, ja siis vait olla, sen neuvon, on sulle parhain.

Yhdeksäs kohtaus.

Ariste, Chrysale.

ARISTE.

No veikko, ma näin, että rouvasi lähti ulos.
Olit juuri puhelemassa kai?

CHRYSALE.

Niin olin.

ARISTE.

No saadaanko Henriette? Mik' oli tulos?
Hän suostuiko? Onko jo asia oikeilla tolin?

CHRYSALE.

Ei vielä aivan.

ARISTE.

Hän kieltää?

CHRYSALE.

Ei, ei kiellä.

ARISTE.

Siis epäröi?

CHRYSALE.

Ei lainkaan, se ei ole tiellä.

ARISTE.

Mikä sitten?

CHRYSALE.

Kas, hänellä vävy on tarjona toinen.

ARISTE.

Vävy toinen tarjona?

CHRYSALE.

Niin.

ARISTE.

No ja minkämoinen?

CHRYSALE.

Herra Trissotin.

ARISTE.

Herra Trissotin? Mitä, tuo...!

CHRYSALE.

Niin, jolta runo ja latina juoksee kuin joki.

ARISTE.

Ja suostuit?

CHRYSALE.

En suinkaan, sit' älä, Herra, suo!

ARISTE.

Mitä sanoit?

CHRYSALE. En mitään; ja se oli viisainta toki; näes, siitä kun velvoitukset ei seuraa mitkään.

ARISTE.

Se on verraton syy se, sun pitihän pitää varas!
Clitandrea tokko sa hälle ees esittelitkään?

CHRYSALE. Niin, kas kun hän puheeksi otti tuon toisen vävyn, niin arvelin, ett' oli vartoa keino paras.

ARISTE. Olet ovela, täytyy mun sanoa, toden totta! Sa oletko kadottanut ihan kaiken hävyn? Miten voi mies olla noin vaimonsa orja, jotta vain vavisten katsoo kuin mitä valtiastaan, ei hiiskahdakaan hänen oikkupäitänsä vastaan?

CHRYSALE. Hyvä jumala, kyllähän sun, veli, kelpaa haastaa! Et tiedä, kuinka ne metelit mieltäni raastaa. Ma tahdon elää levossa, rakastan rauhaa, ja vaimoni, hän on hirvuihin, kun hän pauhaa. Hän kyll' on kantavinaan filosoofin nimeä, mut kiukkunsa silti on kieleltä yhtä kimeä; suurhyveet nuo, kuink' ovatkin ylemmät maata, hänen sappeaan hidun vertaa ei hillitä saata. Hänen oikkujaan jos hiukankin koitat estää, on koht' ukonilma valmis, mi viikon kestää. Kun nuotin hän nostaa, niin käy ihan läpi se luiden; hän kimpuss' on kuin lohikäärme, mi puuskuu tulta; ja vielä huipuksi pirullisuuksien muiden sano sitten vaan simasuin: sydänkäpy ja kulta!

ARISTE. Oh, naurettavaa. Ei vaimosi valtikois, jos moinen nahjus-raukka et itse ois. Sun on oma heikkoutes hänen valtansa pohja, oma antamas aivan on hänellä hallitusohja, oma syys se, että rouva on herrana täällä ja heiluu tohvelineen sun nenäsi päällä. Sua kaikki julki jo nauraa, sit' etkö nää? Ole kerrankin mies, joll' on vähän selkärankaa, kera jonk' ei vetää vaimo saa vastahankaa, joka sanoa tohtii: ma täss' olen talon pää! Oman lapses noinko vain uhriksi saatat myöntää, mihin nuo muut vimmapäät hänet mieli työntää, ja suot perijäkses tuommoisen narrin tulla vain vaivaisella latinan lavertelulla, tuon kirjakoin, jota vaimosi huutaa ja hokee filosoofina, nerojen nerona kaikkialla, runoniekkana, vailla vertaa auringon alla, ja jolla ei hajua siitä mit' olla kokee? Se on ämmämäistä, sen vielä ma toistan, veli, ja nauraa sietää mokoma narrinpele.

CHRYSALE. Niin, oikeass' olet, ma nään menetelleeni väärin ja lupaan, että en täst'edes ole niin heikko.

ARISTE.
Hyv' on, tee niin!

CHRYSALE. Se on vihoviimeistä, veikko, kun mies on vaimonsa vallassa siinä määrin.

ARISTE.
Niin on.

CHRYSALE.
Olin sävyisä liian, hän ties sitä käyttää.

ARISTE.
Se on totta.

CHRYSALE.
Siin' oli kiitos mun kilttiyteni.

ARISTE.
Niin, niin.

CHRYSALE. Vaan nytpä mä hänelle tahdon näyttää, minun tyttäreni ett' on minun tyttäreni ja hänet ett' itse ma naitan, en muita kysy.

ARISTE.
Se on järkipäätös. Se mieleeni. Siinä pysy.

CHRYSALE. Sa, jok' olet tuttu, mene Clitandren luo ja heti, jos tapaat, hänet mun tyköni tuo.

ARISTE.
Minä riennän.

CHRYSALE. Jo riittämään tät' on ollut iestä, ja näytänpä, lempo soi, minuss' etteikö miestä.

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Philaminte, Armande, Bélise, Trissotin, Lépine.

PHILAMINTE. Tähän siis runoaterialle nyt asettukaamme, sana sanalta jotta oikein nauttia saamme.

ARMANDE.

Palan halusta nähdä ne.

BÉLISE.

Ja minä pakahdun.

PHILAMINTE (Trissotinille).

Minä teidän kynänne tenholle kumarrun.

ARMANDE.

Sen suloudelle ei vertaa, se kaikki voittaa.

BÉLISE.

Mun korvilleni se herkkuja kukkuroittaa.

PHILAMINTE.

Tämä mieltemme nääntyvä nälkä jo rientäkää.

ARMANDE.

Ah, pian!

BÉLISE.

Niin, riemuntuoja te, rientäkää.

PHILAMINTE.

Jo emmekö ihailia saa epigrammianne?

TRISSOTIN (Philamintelle).

Oh, äskensyntynyt lapsonen on se vaan.
Tuli teidän portaillanne se maailmaan,
siks silt' ette hennone kieltää suosiotanne.

PHILAMINTE.

Se lapsi jo isänsä vuoksi on mulle armas.

TRISSOTIN.

Tuo hyväksyntänne sille on äidinparmas.

BÉLISE.

Miten sielukasta!

Toinen kohtaus.

Henriette, Philaminte, Bélise, Armande, Trissotin, Lépine.

PHILAMINTE (Henriettelle, joka tahtoo vetäytyä takaisin).

No no, mihin pakenet noin?

HENRIETTE.

Tämän seuran hauskuutta ehkä mä estää voin.

PHILAMINTE. Tule tänne lähemmäs vain ja korvas teroita nyt ihmeitä ihailemaan, mitä nero luo.

HENRIETTE. Minä niiden en ihanuuksia paljon eroita; yli ymmärrykseni käy neron ihmeet nuo.

PHILAMINTE. Jos kohta; sa minulta kuulla samalla tiellä saat jotain tärkeää, jot' et tiedä vielä.

TRISSOTIN (Henriettelle). Runotaidetta ette siis katsele suosiolla, teill' on oma taiteenne vain: ihastuttava olla.

HENRIETTE.

Ei kumpaakaan; en halua nyt, en vasta...

BÉLISE.

Ah, kuulkaamme äskensyntynyttä jo lasta.

PHILAMINTE (Lépinelle).

Pian istuimia, missä ne viivästyy?

(Lépine kompastuu kumoon.)
Tuo tomppeli! Tarvis kuperkeikkoja ain' on,
vaikk' oppinut lait on kappalten tasapainon.

BÉLISE. Etkö, hölmö, nää mi ol' lankeemuksesi syy, sa etkö ymmärrä, että sun kumoon työnti niin kutsutun painopisteesi laiminlyönti?

LÉPINE.
Maass' ollessa älysin kyll' että niin oli asia.

PHILAMINTE.
Mikä kuhnus!

TRISSOTIN.
Onni se, ettei hän ole lasia.

ARMANDE.
Oo, älyä pelkkää!

BÉLISE.
Ei koskaan se kuiviin vuoda.

(Kaikki istuutuvat.)

PHILAMINTE.
Pian rientäkää jo herkkunne meille tuomaan.

TRISSOTIN. Kun noin ma kaivattavan runon ruokaa huomaa, vähän silloin on kahdeksan säettä pöytään tuoda, ja siis lie suotu mun lisäksi epigrammin — tai madrigaaliks sen sanoisin oikeammin — etutarjokkeena täss' eräs sonetti liittää, jota muuan ruhtinatar on suvainnut kiittää. Se on Attikan suolalla maustettua ruokaa, ja toivon, että te ehkä pidätte siitä.

ARMANDE.
Oo, epäilemättä.

PHILAMINTE.
Pian se kuulla suokaa.

BÉLISE (keskeyttäen Trissotinin, aina kun tämä yrittää lukea).
Mun käy sulo väristys pitkin jo selkäpiitä.
Ma runoja rakastan yli kaiken muun,
ja semminkin, kun ne tehty on sievin riimein.

PHILAMINTE.
Jos puhumme yhä, ei hän saa vuoroa suun.

TRISSOTIN.
So...

BÉLISE.
Hys, Henriette!

ARMANDE.
Suokaa jo alkaa viimein!

TRISSOTIN.
Sonetti prinsessa Uranialle hänen kuumeestaan.

Jos valvois valppautenne, majaa
noin suurellista ei se sois,
ei omaan linnahanne vois
vihaaja pahin vieraaks ajaa.

BÉLISE.
Miten ihana alku!

ARMANDE.
Mi sointu ja sujuvuus!

PHILAMINTE.

Häll' yksin on tuo runon leikkivä mestaruus.

ARMANDE.

"Jos valvois valppautenne" — mi ihana vertaus!

BÉLISE.

"Pahin vihaaja vieraaks" — mi jännittävämpää ois!

PHILAMINTE. Ja entäs: "ei majaa sois" ja: "ei ajaa vois", miten tehoisasti se vaikuttaa, se kertaus!

BÉLISE.

Ah, kuulkaamme lisää.

TRISSOTIN.

Jos valvois valppautenne, majaa noin suurellista ei se sois, ei omaan linnahanne vois vihaaja pahin vieraaks ajaa.

ARMANDE.

Jos valvois valppautenne!

BÉLISE.

Pahin vihaaja vieraaks!

PHILAMINTE.

Ei majaa sois — ei ajaa vois!

TRISSOTIN.

Se häätäkää — sit' on se vajaa — kodista korkeasta pois, se kiittämätön, ettei tois elonne ihanan jo rajaa.

BÉLISE.

Seis, hengähtää mun suokaa, pidättäkää.

ARMANDE.

Ah, antakaa jo hiukan ihailu-aikaa.

PHILAMINTE. Nuo säkeet, ne on täynnä salaista taikaa, mi sisimmän sielumme huumaa ja päihdyttää.

ARMANDE.

Se häätäkää — sit' on se vajaa —
kodista korkeasta pois.

Koti korkea — ah, miten sorjalta sointuu tuo!
Ja kuinka elävän kuvan se eteen luo!

PHILAMINTE.

Se häätäkää — sit' on se vajaa —

Tuo "sit' on se vajaa", ah, en sanoa voi, se käänne on minusta jotain niin verratonta.

ARMANDE.

Se "sit' on se vajaa" myös minut haltioi.

BÉLISE.

Olen yhtä mieltä; se ylen on osattu hyvin.

ARMANDE.

Sen ollapa keksinyt!

BÉLISE.

Draamoja vastaa se monta.

PHILAMINTE.

Mut käsittänettehän vain, mi sen kärki on syvin?

ARMANDE ja BÉLISE.

Ooh, ooh!

PHILAMINTE.

Se häätäkää — sit' on se vajaa —

Jos kuume näät muka mielisi puolustauta — tipotiehes vaan, ei siinä tinkinät auta!

Se häätäkää — sit' on se vajaa —
sit' on se vajaa — —

Tuo "sit' on se vajaa" enemmän sanoo kuin luulis. En tiedä, liekö niin muista, vaan minust' on kuin miljoonain sanain kuoron sen takaa kuulis.

BÉLISE.

Niin suuri sisällys, muodoi niin supistetuin!

PHILAMINTE. Vaan silloin, kun kirjoititte te sanat nuo, te tiesittekö, min saivat ne voiman ja väen? Te aavistitteko itse, mit' ilmi ne tuo, niiss' että piilee sellainen neron säen?

TRISSOTIN.

Hm, hm!

ARMANDE. Myös "kiittämätön" on ihastuttava, tuo kuume, tuo salakavala, tunnoton tuttava, joka turmaa tuo, kenen luona se pitää majaa.

PHILAMINTE. Niin, alkusäkeet kaikki on sievän sievät, nyt lopun kuulemme, vieläkö voiton vievät.

ARMANDE.

Ah, vielä toistamiseen tuo: "sit' on se vajaa".

TRISSOTIN.

Se häätäkää — sit' on se vajaa...

PHILAMINTE, ARMANDE ja BÉLISE.
Sit' on se vajaa!

TRISSOTIN.

Kodista korkeasta pois...

PHILAMINTE, ARMANDE ja BÉLISE.
Koti korkea!

TRISSOTIN.

Se kiittämätön, ettei tois...

PHILAMINTE, ARMANDE ja BÉLISE.
Se kiittämätön kuume!

TRISSOTIN.

Elonne ihanan jo rajaa.

PHILAMINTE.
Ooh, elonne ihanan!

ARMANDE ja BÉLISE.
Ooh!

TRISSOTIN.

Se teit' ei kunnioita, vaan
vereenne koskee korkeaan...

PHILAMINTE, ARMANDE ja BÉLISE.
Ooh!

TRISSOTIN.

Öin, päivin tuottaa tuiman vaivan.
Miks sallia noin valtaa sen?
Se kurja kylpyaltaasen
jo hukuttakaa armott' aivan!

PHILAMINTE.

Se käy yli kaiken.

BÉLISE.

Se huumaa.

ARMANDE.

Mun ihastus surmaa.

PHILAMINTE.

Kuin jumalten juoma se kuulijan mielen hurmaa.

ARMANDE.

Miks sallia noin valtaa sen? —

BÉLISE.

Se kurja kylpyaltaasen —

PHILAMINTE.

Jo hukuttakaa armott' aivan.

Niin, sinne se kurja — vain alas altaaseen!

ARMANDE.

Uus, ihana kuva jok' askelell' eteen aukee.

BÉLISE.

Joka paikassa siin' ihastukseen sielusi raukee.

PHILAMINTE.

Vain näkee helmiä tiellensä heitetyitä.

ARMANDE.

Vain astuu polkuja ruusuilla peitetyitä.

TRISSOTIN.

Teist' on siis sonetti...?

PHILAMINTE.

Uutta, suurenmoista.

Sellaisen sepittäjää, sit' ei ole toista.

BÉLISE (Henriettelle).

Mitä? Moista kuulet ja olet kuin kuva puinen!
Tuo käytökses, Henriette, on omituinen.

HENRIETTE. Omituisuutensa on joka ihmisellä, ja mitenkä lentää, kun ei siipiä kellä?

TRISSOTIN.

Teit' ehk' on, neiti, mun lukuni häirinnyt.

HENRIETTE.

Ei, ei, en kuuntele.

PHILAMINTE.

Ah, epigrammi nyt.

TRISSOTIN.

Epigrammi kullatuista vaunuista, jotka eräälle

ystävättäreilleen omisti hänen ihailijansa.

PHILAMINTE.

Jo nimiss' on aina jotain niin erikoista.

ARMANDE.

Ja sisällyksen sitten — toinen hienempi toista!

TRISSOTIN.

Ei helpot ne kantaa, Amorin hellät huolet

PHILAMINTE, ARMANDE ja BÉLISE.

Ooh!

TRISSOTIN.

Mun omaisuuttani on ne jo vieneet puolet; ja vaunut sorjat kun näät sä nää, joit' ihmeenä katsova kaikki kansa kuin kultavuorta on konsanansa, — jumalaisna joiss' ajaa Lais seppelepää —

PHILAMINTE.

Ah, Lais! Niin oppinut tyyli, niin korkea-neroinen!

BÉLISE.

Inkognito ihana, verraton, miljoonan veroinen!

TRISSOTIN.

Ja vaunut sorjat kun näät sä nää, joit' ihmeenä katsova kaikki kansa kuin kultavuorta on konsanansa, — jumalaisna joiss' ajaa Lais seppelepää, — niit' ällös kutsuko kullatuiksi, vaan — tuhansiksi tullatuiksi.

ARMANDE.

Oo, loppua moista, sit' ei ois osannut luulla!

PHILAMINTE.

Niin kultaista sukkeluutta ei kellään muulla.

BÉLISE.

Niit' ällös kutsuko kullatuiksi, vaan tuhansiksi tullatuiksi.

Mikä soinnutus: tulli... tullatuiksi, kulta... kullatuiksi!

PHILAMINTE. Jo ennen kuin sain ilon teihin ma tutustua, te teoksillanne ihastutitte mua; niin runo kuin proosa mestarin käsialaa.

TRISSOTIN. Jos laatikoistanne toisitte, mitä se salaa, niin meill' ois vuoro ihailia.

PHILAMINTE. Runoelmaa ei mull' ole yhtään; mut ehkäpä piakkoin näin tuttavuksin teille ma näyttää voin kuus lukua akatemiamme suunnitelmaa. Vain alkuluonnos vasta on arka ja vajaa tuo Platon valtio; perille asti ajaa sen aatteen tahdon ma, pohtia perinjuurin; mull' onkin jo paperilla se piirtein suurin. Mun sydämessäni näät syvän harmin nostaa tuo heikkomuus muka henkemme lahjoihin nähden, ja koko naissuvun puolesta tahdon ma kistaa sen alennuksen, miss' olemme miesten tähden, vaill' lupaa muuta kuin mitättömyyksissä häiriä, tie tukossa kohti korkeita hengen määriä.

ARMANDE. Sukupuoltamme kohtaan se loukkaus liian on syvä, tuo väite, ettei muka järkemme muuhun hyvä kuin valikoijaksi hameen ja vaipan muodin, kuin tutkijaksi turkis- ja pitsipuodin.

BÉLISE. Me emme tahdo tuot' iestä enää sietää, me kohottaudumme vapaiksi. Kuolkoon orjuus!

TRISSOTIN.

Mun arvonantoni naisille kaikki tietää.

Kuten ansaitsee sen muotonne voittoisa sorjuus, niin tunnustan myös henkenne herkemmän neron.

PHILAMINTE. Me naiset teemmekin teidän suhteenne eron; mut eräille kopeilijoille me tahdomme näyttää, suurviisaille, jotk' yli olkansa katsoo meihin, että naisetkin voi tieteen aseita käyttää ja yhtyä,

kuin hekin, seuroihin oppineihin ja työskellä, ett' esikuva on meistä heillä; me yhdistämme, mi muutoin on eri teillä, syvän sisällyksen ja kielen keveän sulon, lait luonnon me tutkistelemme tuhansin kokein, joka oppisuunnalle suomme me vapaan tulon, mut mitään emme omaksu mielin sokein.

TRISSOTIN.

Mua parhaiten miellyttää peripatetismi.

PHILAMINTE.

Mua aatteellisuutensa vuoksi taas platonismi.

ARMANDE.

Minust' ansaitsee Epikuros ylimmän maineen.

BÉLISE. Minä myös hyvin kallistun puolelle atoomi-kannan, mut tyhjä tila ei vaill' ole vaikeuttansa; minä omaksun mieluummin tuon ohuen aineen.

TRISSOTIN.

Descartesin magneetti-opille arvon ma annan.

ARMANDE.

Hänen pyörteensä — ooh!

PHILAMINTE.

Ja suistuvat maailmansa!

ARMANDE. Kun avattu seuramme ois jo, ett' alkumerkin sen työstä antaa sais joku keksintö loistava!

TRISSOTIN. Siit' odotan suurta; nyt naisäly vaistoin herkin pian luonnon arvoituksilt' on hunnun poistava.

PHILAMINTE. Voin kehua, seikan ett' yhden jo selville tutkin: näin selvästi ihmiset kuussa ma kaukoputkin.

BÉLISE. Minä ihmisiä en luule nähneeni vielä, mut kirkontornit jo näin ihan selvään siellä.

ARMANDE. Kaikk' ohjelmanamme on, fysiikka, grammatiikka, historia, moraali, runous, politiikka...

PHILAMINTE. Kovin viehättää mua moraali. Kuinka saikaan se suurten henkien suosinnan muinaisaikaan! Vaan stoalaisill' on siin' ylin ihanne. Moista kuin heidän viisaansa, ei ole ketään toista.

ARMANDE. Ja kielessä uudistusta me teemme monta, lait ankarammat aiomme sille säätää; täynn' inhoa syvää, vihaa sammumatonta me viimeisimpään saakka tahdomme häätää pois siitä nuo lukemattomat sana-loiset, sekä verbit että nominit kaikenmoiset; ja oppinut seuramme alkava istuntonsa on julistamalla kuolemantuomionsa lokasanoille noille, joista meidän on mieli nyt puhdistaa niin proosa kuin runokieli.

PHILAMINTE. Vaan akatemiamme ylevin määränpää, jalo yritys, hanke mun mieleni haltioiva, työ, jonka maine ei ikinä unhoon jää, kautt' aikain josta on kilvaten kiitos soiva, on tappaa nuo tavut tahratut, nuo mätähaavat, sanan jotka parhaankin saastutetuksi saavat, nuo kaikkien narrien ainaiset leikkikalut, pilaseppäin rivojen mieluisat aiheet ja alut, joist' inhoja sukkeluuksiansa he sorvaa ja loukkaa kunniallisen naisen korvaa.

TRISSOTIN.

Se teille on todella tehtävä suuri täyttää.

BÉLISE.

Kun on sääntömme valmiit, ne tahdomme teille näyttää.

TRISSOTIN.

Ne on viisaat ja valistuneet, ma jo ennalta takaan.

ARMANDE. Myös arvostelussa me sanomme sanan vakaan; niin runon kuin proosan kohtalo meillä on vaa'assa, meill' ystävinemme on yksin, mi makua maassa, me vedämme esiin jokaisen virheet ja viat, ja itse me olemme vain tosikirjailijat.

Kolmas kohtaus.

Philaminte, Bélise, Armande, Henriette, Trissotin, Lépine.

LÉPINE (Trissotinille). Eräs mies, joka teitä tahtoi puhutella; puku musta, ja puhuu äänellä

pehmoisella.

(Kaikki nousevat.)

TRISSOTIN. Kai ystäväni, tuo kuuluisa oppinut, jolla niin harras halu on päästä seuraanne jaloon.

PHILAMINTE.

Hänet tänne te opastakaa kuin omaan taloon.

(Trissotin poistuu.)

Neljäs kohtaus.

Philaminte, Bélise, Armande, Henriette.

PHILAMINTE (Armandelle ja Béliselle).

Nyt osoittakaamme, ett' osaamme henkevät olla.

(Henriettelle, joka aikoo poistua.)

Mihin kiire? Kuulithan äsken — eikö se riitä —
ett' olet sa tarpeen!

HENRIETTE.

Mit' asiaa tääll' olis mulla?

PHILAMINTE.

Käy takaisin vain, pian pääset selville siitä.

Viides kohtaus.

Trissotin, Vadius, Philaminte, Bélise, Armande, Henriette.

TRISSOTIN (esittäen). Hän on tässä nyt, hän, joka tuttavuuteenne tulla niin toivoi kovin; ja huoleti sanoa tohdin: ei ole ken tahansa, jonka ma tykönnö johdin. Häll' istuin on joukossa henkisen valioväen.

PHILAMINTE.

Hänen esittäjässään siitä jo takeen ma näen.

TRISSOTIN. Kaikk' antiikin mestarit tuntee hän perinjuurin, koko Ranskanmaassa on kreikan taitaja suurin.

PHILAMINTE (Béliselle).

Voi taivas, kreikan! Kreikkaa, ah, sisko hyvä!

BÉLISE.

Ah, kreikkaa, Armande!

ARMANDE.

Kreikkaa! Mi oppi syvä!

PHILAMINTE. Rakas herra, kreikkaa! En ihastustani peitä, tuon kreikan tähden mun täytyy syleillä teitä.

(Vadius syleilee myöskin Béliseä ja Armandea.)

HENRIETTE (väistäen, kun Vadius tahtoo syleillä häntäkin).

Ei, anteeks suokaa, minä en ymmärrä kreikkaa.

(Kaikki istuutuvat.)

PHILAMINTE.

Nuo Kreikan viisaat on jotain niin jumalaista!

VADIUS. En häirinne vain? Kai jotakin merkkipä te tutkitte juuri. Ehk' on kovin tunkeilevaista se into, mi tervehtimään minut teitä toi!

PHILAMINTE.

Kera kreikan vain mielivieraana tulla voi.

TRISSOTIN. Hän kaikkivaltiaasti myös kynää käyttää ja vois, jos tahtois, jotain kaunista näyttää.

VADIUS. Se vika on runoilijoilla, ett' eivät rauhaa suo seuralleen, suunvuoroa muille heitä, — joka tilassa, kutsuilla, käynneillä tekeleitä vain väsyttäväisiä väsymätönnä pauhaa. Minust' inhoittavinta on tämän ilman alla runoniekka, ken kerjää kiitosta kaikkialla, heti kimppuun käy, kenen ensinnä kiinni tapaa, ja saa runovimmalleen hänest' uhriteuraan. Olen narrimaisuudesta ma tuosta vapaa ja mieltä sen viisaan kreikkalaisen ma seuraan, joka nimenomaan on kieltänyt oppilaansa lukemasta mitään omaa kirjoittamaansa. Niin, täss' olis laulun rakastavaisia varten, jost' arvostelunne soisin ma suoraan kuulla.

TRISSOTIN.

Teill' ain' on ne kauniita, niinkuin ei kellään muulla.

VADIUS

Ja teillä kuin Venuksen leikki ja sulotarten.

TRISSOTIN.

Teill' on yhtä valio muoto kuin lentävä aatos.

VADIUS.

Teiss' aina tenhoo ylevä eetos ja paatos.

TRISSOTIN. Idyllejä teilt' olen nähnyt niin ihanoita, että Theokritos ja Vergilius niitä ei voita.

VADIUS. Teill' oodeinne uljas lento voitollisesti kera Horatiuksen monesti kilvan kesti.

TRISSOTIN.

Nuo pikkulaulut, ne teill' ovat sievän sievät.

VADIUS.

Ja sonetit teillä, ne kaikesta voiton vievät.

TRISSOTIN.

Nuo ritornellinne, niinkuin soitto ne helkkää.

VADIUS.

Nuo madrigaalinne henkevytt' ovat pelkkää.

TRISSOTIN.

Vaan ballaadissa te varsinkin olette oiva.

VADIUS.

Ja tilapäärunoss' on teill' äly kaikkivoiva.

TRISSOTIN.

Jos tuntea Ranskanmaa neronvoimanne vois...

VADIUS.

Tää aika jos suurimmillensa arvon sois...

TRISSOTIN.

Niin teille vaunut kultaiset valjastettais.

VADIUS.

Niin teille kunniapatsaita paljastettais. —
Yhym! Se ballaadi, josta ma arvostelunne...

TRISSOTIN. Ette sattumalt' erästä pikku sonettia tunne prinsessa Uranian kuumeesta?

VADIUS. Kyllä, sain kuulla sen eilen eräässä seurassa sivumennen.

TRISSOTIN.

Ja tiedätte tekijän?

VADIUS. En, vaan tekemätt' ennen sais olla se hältä, jos sanon suoralla suulla.

TRISSOTIN.

Se sentään on hyvin monelta kiitosta saanut.

VADIUS.

Sen kehnous silti ei ole lainkaan laannut.
Se lukekaa, niin toistatte tuomioni.

TRISSOTIN.

Siit' olen ma ihan päinvastaista ajatusta.
Sellaista sepittämään ei pysty moni.

VADIUS.

Mua varjele, taivas, moisien sepustelusta!

TRISSOTIN. Sanon vielä kerran, sit' ei tee paremmin toinen, ja tekijänä ma työni tuntea voinen.

VADIUS.

Te tekijä...?

TRISSOTIN.

Minä.

VADIUS.

En käsitä, kuink' oli laita.

TRISSOTIN.

Mun runoni vain kovaks onneks ei teistä maita.

VADIUS.

Ma kuuntelin varmaankin hajamielisesti,
tai esitys huono sen vaikuttamasta esti...
Vaan jätämme sen ja katsomme ballaadiani.

TRISSOTIN.

Oh kuka nyt niihin enää arvoa pani!
Ne poiss' on jo muodista, homehtuneita ammoin.

VADIUS.

On monta, luulen ma, joita ne vielä lumoo.

TRISSOTIN.

Kenties. Mun tuomiotani ei se kumoo.

VADIUS.

Ne siitä pelastunee hyvin pienin vammoin.

TRISSOTIN.

Niin, kelpaavan hyvin näkyvät pedanteille.

VADIUS.

Mut eivätpäs näy kelpaavan sentään teille.

TRISSOTIN.

Oman nimenne muille tyhmästi työntää koette.

(Kaikki nousevat.)

VADIUS.

Kovin nenäkkäästi te omaanne mulle hoette.

TRISSOTIN.

Pois, kynäpuoskari, höperö musteen hoivaaja!

VADIUS.

Pois, kääremaakari, koko ammatin solvaaja!

TRISSOTIN.

Pois, matkijavaras, kopioitsija kurja!

VADIUS.

Pois, kollo...!

PHILAMINTE.

Mit' on, hyvät herrat, tuo riita hurja?

TRISSOTIN (Vadiusille). Vie takaisin klassikoillesi viipymättä sa kaikki, min heilt' olet kahminut salakättä.

VADIUS. Käy tekemään Parnassolle katumusta, että runoissas olet runnellut Horatiusta.

TRISSOTIN.

Sinun kirjoistas vain toukat on saaneet saaliin.

VADIUS.

Sinä kustantajas olet saattanut hospitaaliin.

TRISSOTIN.

Mun maineeni kestää, sit' et sinä maahan kaada.

VADIUS.

Älä kersku, voit Boileaulta sa lisää saada.

TRISSOTIN.

Sinä myös.

VADIUS. Eri arvo, sen tiedät, on mulla ja sulla hänen silmissään, ero kummankin kohtelulla. Sivumennen saan hänelt' iskun kepeän vain minä keralla muiden kuulujen kirjailijain, vaan sinulle hetkeäkään hän ei heitä lomaa, hänen ivansa hampaissa olet sa alinomaa.

TRISSOTIN. Näet siitä juuri, ken saa hänelt' arvon täyden. Hänen silmissään sinä vain olet laumaa halpaa, sinut kerrall' on nutistanut hän vain sivu käyden, sua kohti ei enää toiste hän kohota kalpaa. Vaan miehen vastassaan hän minussa näki, jota varten on ponnistettava kaikki väki, ja innosta tuost' yhä iskeä tarmon takaa näet, ettei häll' ole voittonsa koskaan vakaa.

VADIUS.

Mun kynäni sulle on kohta antava kurin.

TRISSOTIN.

Ja minun sinulta vääntävä niskat nurin.

VADIUS.

Runot, proosat, latinat, kreikat ma sinusta sepitän.

TRISSOTIN.

Koko Pariisin nauruks sun kirjassani ma kepitän.

Kuudes kohtaus.

Trissotin, Philaminte, Armande, Bélise, Henriette.

TRISSOTIN.

Mun kiivastumistani ettehän pahaksi panne.
Hän solvasi teidän omaa tuomiotanne,
kun sonettiani hän julkeni sortaa noin.

PHILAMINTE. Saman tunnustuksen toistan ma, jonka jo soin. Vaan muusta nyt! Henriette, sa käyös tänne; sun tähtes olen jo kauan ma huolehtinut, ett' ei ole joustavampi sun henkes jänne; vaan mull' on nyt keino, mi siit' on auttava sinut.

HENRIETTE. Tuo huolenpitonne minust' on liikaa aivan, ei minusta oppineeks, sit' ei mieleni janoo. Mun on hyvä näin; kovin vaatisi suuren vaivan ain' olla henkevä kaikessa mitä sanoo. Ei hiukkaakaan sitä kunnianhimoa mulla, näin typerikkönä voin hyvin toimeen tulla; ja ennemmin pidän ma arkipäiväisen järjen, kuin älyä säihkyäkseni päätäni särjen.

PHILAMINTE. Vaan mua se loukkaa, enk' ole siihen suostuva, että suvussani ma moisen häpeän näen. On kasvojen kauneus koriste kohta ruostuva, pian kuihtuva kukka, väleen sammuva säen, epiderminen ilmiö vain, sen ei enempää, mut kauneus sielun ei katoa, se iäksi jää. Olen kauan miettinyt siis, miten sulle sois tuon kauneuden, jok' on käymätön ajan hampaan, miten tietoa halajamaan sinut haltiois ja viisauteen sinut vihkisi korkeampaan; ja päätös, johonka sai minut tuo päämaali, on katsoa oppaakses tosi aatteen mies... (Osoittaen Trissotiniä.) ja hän on tässä, hän, opas sun tiedonties, sinut hälle vaimoksi määrää äitisi vaali.

HENRIETTE.

Minut, äiti?

PHILAMINTE.

Niin, sinut! Kummastelet, — se heitä!

BÉLISE (Trissotinille). Näen katseenne kysyvän, saapiko toisen valtaan näin sydämenne siis siirtyä omistajaltaan. No niin, minä ilolla suostun, en estä teitä; tää liitto, sen tiedän, voi toimeentulonne taata.

TRISSOTIN (Henriettelle). En ihastustani sanoin ilmaista saata, rakas neiti, niin huumaa se onni ja kunnia, jolla...

HENRIETTE.

Hyvä herra, ma pyydän; siell' asti ei vielä olla.
Vähän malttakaa.

PHILAMINTE.

Miten vastaat sa! Pidä varas,
ett' en ma... No niin, sen kuulit, ja sillä hyvä.
(Trissotinille.)
Täst' emme piittaa, hän kyllä on järkiytyvä.

Seitsemäs kohtaus.

Henriette, Armande.

ARMANDE.

Noin äidin on huolena vain oman lapsen paras!
Toist' ei ois ylkää niin oivaa ja valiota...

HENRIETTE.

Kun lie niin oiva, niin miksi et itse ota?

ARMANDE.

Sun miehekses, ei mun, hänen määrä on tulla.

HENRIETTE.

Olet vanhempi sisar ja siis etusija on sulla.

ARMANDE. Jos miehelä mulle kuin sulle ois onni ylin, sun tarjouksee toki suostuisin avosylin.

HENRIETTE. Jos kirjakoita sun laillas ma ihannoisin, niin moiselle miehelle ilolla mennä voisin.

ARMANDE. Niin, vaikk' eri suuntiin käsityksemme käykin, ei saa toki tehdä vanhempiansa vastaan. On äidill' ehdoton oikeus vallita lastaan, ja turhaan toivot sa voivasi mielin jäykin...

Kahdeksas kohtaus.

Chrysale, Ariste, Clitandre, Henriette, Armande.

CHRYSALE. Tule, Henriette, isäs tahtoa tottele. Ota tuo hansikas pois, kätes herralle tälle anna. Hän on sun tuleva puolisos, sulho, jota nyt pyydän tervehtimään sinun morsianna.

ARMANDE.

Nyt kai, hyvä sisko, sun estelys ehk' on pienet.

HENRIETTE. Niin, "ei saa tehdä vanhempiansa vastaan, ja isäll' on ehdoton oikeus vallita lastaan".

ARMANDE.

Myös äidin vallassa vähän sä ehkä lienet.

CHRYSALE.

Mitä tarkoitat?

ARMANDE. Sanon, että mun huoleksi käy, kun äidin kanssa te täss' ette sopivan näy; hän valitsi näät...

CHRYSALE. Kitas, kiusanpirkko, nyt kiinni. Hänen kanssaan filosofeeraa halusi takaa, vaan sekaantumaan älä käy minun päätöksiini. Sano äidilles mun varoitukseni vakaa, ett' ei mua ärsytä enää, ei käy se peli... Kas niin, mene.

Yhdeksäs kohtaus.

Chrysale, Ariste, Henriette, Clitandre.

ARISTE.

Oikein! Mainio alku, veli!

CLITANDRE.

Mi ilo ja riemu! Ken on mua onnellisempi!

CHRYSALE (Clitandrelle). Kas niin, käsi käteen ja edeltä sisälle menkää, me tulemme kohta. (Aristelle.) Niin rakkaat, niin hellä lempi! Läpi sydämen ihan se hellyys lämpöä henkää, ilon vielä vanhan päiväni iltaan luo, oman nuoruuden ajat armaat mieleen tuo.

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Philaminte, Armande.

ARMANDE. Niin, hänt' ei mikään hillinnyt, ilkkui vaan, ett' isänsä tahtoa hän muka siinä nouti; mun silmiäni edessä tuskin jouti hänen lupaustaan loppuun kuuntelemaan; vähät kai hän isänsä tahtoa välitti täyttää, kun sai vaan äidin käskylle kääntää kärjen.

PHILAMINTE. Sen hälle ennen pitkää ma aion näyttää, hänet kumpaa kuulemaan laki vaatii järjen, ja äiti vai isäkö täällä' on vallitsemassa, henki vai ruumis, aate vai ainemassa.

ARMANDE. Toki saanut ois luopua moisesta salatiestä; ja ihmettelen vähän tuota nuorta miestä, väenväkisin vävyksenne kun tahtoo tulla.

PHILAMINTE. Ei ole vielä hän sijalla toivotulla. Hänt' ennen ma suosin, kun sua hän toivoi, joskaan hänen käytöstään en juur' ole voinut sietää. Mun runoja sepittävän hän kyllä tietää, vaan kuullakseen niit' ei ole pyytänyt koskaan.

Toinen kohtaus.

Philaminte, Armande, Clitandre (tulee hiljaa sisään ja kuuntelee huomaamatta).

ARMANDE. En milloinkaan sitä teinä sallia vois, en hälle Henrietteä ikinä sois. Se luulo ois mua kohtaan kovasti väärin, ett' itseni tähden näin muka välissä häärin, ja että mun viha vielä mielessä salaa muka tuon hänen kehnon tekonsa vuoksi palaa. Ei, moisen loukkauksen jos kärsiä sai ken, niin suo avun parhaan lohdutus filosofian, se kohottaa yläpuolelle tuskan kaiken. Vaan teitä noin kohdella menee pitkälle liian; hänet vaatii hylkäämään oma kunnianne, semmoinen mies ei ansaitse suosiotanne. En kunnioituksell' ole kuullut vielä hänen puhuvan teistä, en kertaa yhdellä tiellä.

PHILAMINTE.

Se narri!

ARMANDE. Jos miten maineenne kuului julki, kuin kivi hän kiitokseltanne suunsa sulki.

PHILAMINTE.

Se tyhmyri!

ARMANDE. Teiltä jos hälle ma luin mit' ikään, se kaikk' oli hänestä kehnoa, arvotonta.

PHILAMINTE.

Se hävytön!

ARMANDE. Siitä me kiistimme kertaa monta; ja mitä hän suustaan laukoi — ei uskois mikään...

CLITANDRE (Armaudelle). Hyvä neiti, seis! Toki rahtunen armahtakaahan, tai älkää noin edes totuutta polkeko maahan. Mitä teille mä tein, kun noin kovin koette kostaa, noin säälimättä mun kaiken toivoni särkeä, koko puhetaidollanne ne vihaan nostaa mua kohtaan, joiden suosio mulle on tärkeä? Jo virkkakaa, mik' on tuon vihan julman juuri, ja te, hyvä rouva, annatte ratkaisunne.

ARMANDE. Jos ois, kuten syytätte, mulla tuo vihan tunne, ei syyttä se ois; syy mulla liiankin suuri ois siihen. Tietkää, ett' ikuista ikuisempi on oleva ensi lempi, niin kalliin kallis, ett' ennen elonsa, onnensa riistää sallis, kuin enää sais sijan sielussa toinen lempi. Ei iljettävämpää kuin sydän häilyväinen, se

moraalisesti on hirviö monipäinen.

CLITANDRE. Te minussa häilyväistäkö moititte mieltä, jos väistyin teidän ylpeytenne tieltä? Niin tahdoitte itse, minkä ma voin sitä vastaan? Jos loukkaa se teit', oma syyne se ainoastaan. Mun sydämessäni valta vain teill' oli muinen; sen ihailu, palvelu, huomio alituinen mun lempeni tulta tulkitsi. Kaksi vuotta ma kerjäsini suosiotanne — kaikki suotta. Mun palavin toivoni, ponnistukseni suurin, se teissä kohtasi hetyttömän muurin. Sydämässä noin hyljättyssä sai toinen sijan. Ken kantaa, te vai minäkö, siitä vian? Jos toivoni murtui, se uskottomuuttako ois? Teit' en ma jättänyt, te minut ajoitte pois.

ARMANDE. Sekö lempenne hylkäämistä on teistä sitten, jos siitä kaiken kitkisi rikkaruohon, jos puhtauteen sen tahtois vihkiä tuohon, mi siteenä liitoss' on sielujen kaunihitten? Tuo tunteenne mua kohtaan, se eikö voita siis koskaan aistien kahleita, kammitsoita; te ettekö aavistakaan sitä autuutta, mit' on sopusointu sydämien tuo ruumiiton? Siis teitä lempiessänne muu ei liitä kuin kaiken aineen ja tomun alhainen side; siis hehkulenne teiss' ainoa hengenpide on avioliitto ja kaikki mi seuraa siitä? Sekö lempeä, se! Ei, tuiki on toisenlainen tuo tunne puhdas sielujen korkeain, jota aistillisuuden ei hekkuma tahraa mainen, joka sydämet yksin yhtehen vihkii vain. Muu sille on halpaa kuin kullalle kuona ja multa, sen tuli on kirkas, on kipuna taivaan tulta; vain kunniallinen huokaus sen huolta haastaa, ei kallistu päin se likaisten halujen saastaa; epäpuhtaita pyytehiä ei lempi se siedä, oma itsensä vain sen on palkka, ei mikään muu; vain henki henkeen sen säteissä heijastuu, eik' olevankaan ruumista siinä tiedä.

CLITANDRE. Minä itseltäni en voi, paha kyllä, peittää, mull' ett' on niin hyvin ruumis kuin sielu, ei auta. Ma tunnen, ettei sijaansa mieli se heittää, enk' aavista keinoa, millä siit' irrottauta. On aivan suomaton mulle se viisauvipu, mun ruumiini sielua seuraa, ei tielle tipu. Ei ole sen ihanampaa, kuten sanoitte ikään, kuin tunteet nuo, vain henkeä heijastavaiset, sopusoinnut sydänten, yhtymiset ylimaiset, joit' aistillisuuden kahle ei kiedo mikään; vaan mulle se lempi ois kovin ohutta muonaa, minuss' on, kuten moititte, liiaksi raakaa kuonaa; koko olennolla ma lemmin ja kokonaan myös omaks sen tahdon, jolta ma lemmin saan. Ja tuskin on tuomittavaa se niin ylenmäärin, enk' aatteillenne kauneille tehne niin väärin, mun mieltäni onhan näät koko maailma muu, tähän samaan muotiin se viel' yhä mukautuu, yhä pitää siks arvossa siteitä avioliiton, ett' omakseni jos teit' olen unelmoinut, en saata ymmärtää, miten toivosta siit' on muka solvaistuksi mieleenne tulla voinut.

ARMANDE. No siis, mua kosk' ette kuule, ettekä heitä pois mielestänne tuota halua raakaa, kosk' astuaksenne uskollisuuden teitä on tarpeen sielujen liitolle siteet ruumiin, niin, äiti jos sallii, te tahtonne täyttää saakaa, ma suostun noihin toivomihinne tuumiin.

CLITANDRE. Ei neiti, jo sijall' on toinen. Ja en toki voi niin kiittämättömän kehnosti menetellä, niin loukata sydäntä tuota, min hyvyys hellä jo ylpeytenne uhrille suojan soi.

PHILAMINTE. Mut kuulkaapas, hyvä herra, minäkin voinen kai tuohon sanasen sanoa, eikö totta? Te kaikin kuvitteluinenne tietkää, jotta jo Henriettelle varattu mies on toinen.

CLITANDRE. Hyvä rouva, ma rukoilen, toki aatelkaa, toki älkää moista herjaa päälleni panko; mua ettehan tahdo niin alas alentaa, ett' oltava ois Trissotinin kilpalanko. Tuo suosinta kaunosieluin, mi pois minut salpaa, ei keksinyt vastustajaa ois toista niin halpaa. Sitä mainetta monellekin, se on totta kyllä, tämä aikamme huono maku vain pitää yllä; mut hänest' ei häikäistynyt ole ikinä kukaan, hänen kirjansa oikean tuomion saa joka suusta; muut kaikki arvostele hänt' ansion mukaan; ja kymmenet kerrat ma olen kuin pudonnut puusta, kun päälle pilvien noin te nostatte innoin, tekemäksenne mit' ette huolisi millään hinnoin.

PHILAMINTE. Te hänestä siihen mieleen, me toiseen jäämme; eri silmin, nähkääs, te ja me asiat näämme.

Kolmas kohtaus.

Trissotin, Philaminte, Armande, Clitandre.

TRISSOTIN (Philamintelle). Suur' uutinen tuotavana on mulla julki: me viime yöltä onnea kiittää saamme. Eräs taivaankappale aivan lähitse kulki läpi ilmakehämme, — jos se kohtasi maamme vain kiittäissään — eik' uupunut monta virstaa, — niin siit' ois tehnyt niinkuin lasista pirstaa.

PHILAMINTE. Me keskustelemme tästä toisella erää; tämä herra Clitandre siin' ei näkis pontta, ei perää; hänen kammonaan on kaikki oppi ja tieto, hän lempii tietämätöntä ihannetilaa.

CLITANDRE. Tuo tuomio ei, hyvä rouva, juur' ole mieta; en kaikkea tietoa noin toki luo ma loukkoon, vain sellaisen, joka ihmiset päästä pilaa. Ei oppi suinkaan sinänsä arvoa vailla; mut ennen kuuluisin

oppimatonten joukkoon, kuin olla tahtoisin oppinut erästen lailla.

TRISSOTIN. En käsitä, kuinka se syytös syntyä vois, ett' ikinä mitään pilannut oppi ois.

CLITANDRE. Mut mun on luuloni, ellei se teitä loukkaa, ett' on se tehnyt montakin suurta houkkaa.

TRISSOTIN.

Paradoksinen väite!

CLITANDRE. Tää vähä kykyni määrä vois vaivatta näyttää, että se ei ole väärä. Ja todisteeni jos todistamaan ei riitä, esikuvilla kuuluisilla voin tukea niitä.

TRISSOTIN.

Kenties ne todistaisikin aivan toista.

CLITANDRE.

Se nähtäis, eik' olis niihin niin matka pitkä.

TRISSOTIN.

Minä merkkiäkään esikuvista en näe noista.

CLITANDRE.

Mua ihan ne silmiin pistää kuin tikut mitkä.

TRISSOTIN. Tähän asti arvelin, ett' opin puute, ei oppi, ois noiden suurten houkkain syntymäsoppi.

CLITANDRE. Suur' erehdys; on tarjona taetta monta, ett' oppinut houkka on houkempi oppimatonta.

TRISSOTIN. On yleinen käsitys teitä vastaan, ma pelkään; käy yhteen jo itse sanatkin: houkka ja moukka.

CLITANDRE. Jos halunne kiivetä lie sanaratsun selkään, niin yhteen käy myös: houkka ja kirjatoukka.

TRISSOTIN.

Se puhdasta tyhmyytt' on, kenelt' oppi puuttuu.

CLITANDRE.

Ja oppi luonnon toisessa nostaa kukkaan.

TRISSOTIN.

Se ain' on aarre, jota ei hanki hukkaan.

CLITANDRE.

Vain narrimmaksi narri sen kanssa muuttuu.

TRISSOTIN. Lie valistumattomuus kovin suloa teistä, kun noin sen puolesta tahdotte taittaa peistä.

CLITANDRE. Siit' ansion saa, jos mulle niin ois se sulo, kai erästen oppineiden likelle-tulo.

TRISSOTIN. Nuo eräät oppineet, ne jos oikein tuntee, ehk' erästen muiden herrain verroilla pysyy.

CLITANDRE. Niin, tietysti, jos heilt' itseltään kuka kysyy; paha vain, ettei sitä mieli ei muiden, ei mun tee.

PHILAMINTE (Clitandrelle).

Tuo minusta käy jo...

CLITANDRE. Ei, rouva, ma rukoilen teitä; hän vahva on ilmankin, tarvis ei avuksi tulla; täys työ jo moisesta ryntäjästä on mulla, saan katsoa vain, ett' aivan en henkeä heitä.

ARMANDE.

Tuo loukkaava kiukku, jolla te pitkin matkaa...

CLITANDRE.

Uus sotatoveri! Turha mun enää jatkaa.

PHILAMINTE. On väittely sallittu kyllä, mut olkoon vapaa mieskohtaisuuksista toki, — ne loukkaa tapaa.

CLITANDRE. Hyvä Jumala! Tästäkö loukkautuis hän muka! Hän leikin tuntee, jos koko maassa kuka; ja tomutettu on toisemmin hältä viittaa, mut viisas mies vähät semmoisista piittaa.

TRISSOTIN. Ei kumma se, jos tuon väitteen puolesta juuri niin herra Clitandrell' on otella into suuri. Hän kulkee hovissa — siinä on selitys seikan. Siell' orpoin' on oppi ja nero — se ei ole uutta. Syyt siell' on suosia valistumattomuutta; ja siis hovilaiset noin sitä puoltaa veikan.

CLITANDRE. Kovin pahasti vainoattekin hovi-parkaa; se pääsemättömiss' on: joka päivä, mi koittaa, sotarumpua kaunosielut sen korviin soittaa, sitä soimaamaan joka kiusasta kohta he karkaa; sen huono aisti on syynä, sen hengen rappio, kun heill' lorun lopuksi ain' on loistava tappio. Herra Trissotin, mun sanoa sallikaa, miten kumarrankin ma oppinne kukkuraa, että teidän ja teikäläisten on paras, kun käytte vähän hiljaisemmalla äänellä kimppuun hovin; ehk' ei se lopulta ole niin tyhmä kovin, kuin te, hyvät herrat, päähänne panneen näytte; ei sielläkään ihan tietämättömät olla, eik' äly ja aisti niin huti-hunningolla; sen maailmantuntemus vastaa, ma kehua tohdin, monen korkean koulumestarin puuta, heinää.

TRISSOTIN.

Tuon aistin laatu, se nähty on monessa kohdin.

CLITANDRE.

Ja miss' on se mennyt, ma kysyn, niin vasten seinää?

TRISSOTIN. Niin missäkö? Teoksineen koko Ranskanmaalle on Rasius, on Baldus mainetta tuonut; koko maailma heidät tuntee, mut onko vaa'alle hovi pannut ansion, palkinnon sille suonut?

CLITANDRE. Ei todella, ei. Te vain kovin olette kaino; pois jäihän tykkänään oman arvonne paino. Mut — samoin myös tämä kysymys kaukana teistä — mitä valtio noilt' opinsankareiltanne saa, mikä hyöty sillä on moisista tekeleistä, kun huudetaan, nurin pannaan taivas ja maa, hovin hirmuista vääryyttä, ettei holvata koita yli pään heti heille kultia, kunnioita? Tuo oppiromu kas sehän on Ranskan kukka! Ja kirjoitta noitt' ois maar hovin edessä hukka! Sen ties parin, kolmen paturin pikku järki: kun heidät on painettu vain ja kansiin pantu, niin mahtajansa sai heti maa ja mantu; luo valtojen vaiheet heidän kynänsä kärki; jos kirjoillaan he hyttysen hyrinän nostaa, heti lihavin eläkkein tulis heille se kostaa; muka heidän mainettaan, sitä hautovat unta, vain huutaa ihailien koko ihmiskunta; opin auringot muka ovat he vailla vertaa, jos ammoin sanotun vielä he kerran kertaa, jos kolmetkymmenet vuodet sill' ikäänsä tappoi ja niin ja niin monet yöt jos kirjassa nokin he latinaa ja kreikkaa päähänsä lappoi, pölyt sulloi pökkeröisimmät sikin-sokin, mitä kansihinsa tuo kama suinkin sulkee. Nyt viisaudestaan juopuneina he kulkee, ylen perehtyneitä pieksämään ovat suuta, mut vailla taitoa, vailla tolkkua muuta, ja täynnä narrimaisuutta vaativaa, mi itse älyn ja tiedon jo herjaan saa.

PHILAMINTE. Tuo intonne menee jo silmittömyyteen ihan; ja se, mikä teissä noin nostaa verisen vihan, on kilpakosija, sen hyvin kyllä huomaan...

Neljäs kohtaus.

Julien, Philaminte, Clitandre, Armande,

JULIEN. Se oppinut mies, joka tääll' oli juuri ja jolla mun palvelijana on onni ja kunnia olla, tähän pyytää lippuun teitä silmänne luomaan.

PHILAMINTE. Miten tärkeä lippu se liekin, jonka hän laittaa, ei ihmisiin, hyvä ystävä, noin sovi tulla, ett' ilmoittaa talon palvelijain ei anna, ei törmätä noin, sanan että suusta taittaa; se tapana palvelijalla ei kasvatetulla.

JULIEN.

Sen tahdon taskukirjaani muistiin panna.

PHILAMINTE (lukee). "Arvoisa rouva! Trissotin on kerskunut menevänsä naimisiin teidän tyttärenne kanssa. Ilmoitan teille, että hänen filosofiansa tähtäilee vain teidän rahojanne, ja että teidän on paras olla solmiamatta tätä avioliittoa, kunnes olette lukenut sen runoelman, jota sepitän häntä vastaan. Ennen tätä kuvausta, jossa aion esittää hänet oikeassa karvassaan, minulla on kunnia lähettää teille Horatius, Vergilms, Terentius ja Catullus, joissa on reunaan merkittynä kaikki hänen varastamansa kohdat."

Vihamiesten raivon, kas, miten kiihdyttää jalon ansion kimppuun nyt aiottu kihlaus tää; mut multapa vastuun saa nämä sappisateet, mi tehottomiks on tekevä kaikki kateet ja näyttävä heille, min vaivasta viljaa iti, ett' edistivät sitä vain, mikä estää piti. (Julienille.) Sana herrallenne te viekää, että hän huomaa, miten suuren suuresti kunnioitan ja kiitän ja seuraan ma neuvoa tuota, ystävänsä suomaa sana viekää, ett' yhteen nyt tänä päivänä vielä herra Trissotinin ja tyttäreni ma liitän.

Viides kohtaus.

Philaminte, Armande, Clitandre.

PHILAMINTE (Clitandrelle). Ja te kai suostutte perheemme tuttavana tätä liittoa todistamaan, meilt' ette kiellä sitä kunniaa, — siis tervetuloa siksi! Armande, sinä notaarille nyt toimita sana ja siskoas jouduttamaan mene valmihiksi.

ARMANDE. Ei siskoni luo minun tarvis mennä, ma takaan; kai herra Clitandre hälle sen viestin vie; hänet tälle tahdollennehan vastahakaan toki kaikella kiireen kiihoitettava lie.

PHILAMINTE. Me saamme nähdä, eikö hän mieltään malta ja kellä on häneen suurempi vaikutusvalta.

Kuudes kohtaus.

Armande, Clitandre.

ARMANDE. Kovin paha on mieleni, että ei asianvaiheet näy toiveitanne oikein tahtovan täyttää.

CLITANDRE. Ma lupaan voimani, keinoni kaikki käyttää pois poistaakseni nuo mielipahanne aiheet.

ARMANDE.

Vain pelkään, ett' ehkä onnistumatta jäätte.

CLITANDRE.

Kenties te pelkonne perättömäksi näätte.

ARMANDE.

Niin soisin.

CLITANDRE. Kiitos siitä, ma uskon teitä ja tiedän, ett' avutta mua te ette heitä.

ARMANDE.

Niin, minkä voin, asiaanne ma lupaan ajaa.

CLITANDRE.

Mun kiitollisuuteni siitä on vailla rajaa.

Seitsemäs kohtaus.

Chrysale, Ariste, Henriette, Clitandre.

CLITANDRE.

Mua auttakaa, teiss' ainoa toivoni viel' on.
Sain rouvaltanne ma helytmättömän kiellon;
on Trissotin vävyn sijalle siellä tullut.

CHRYSALE.

Mist' ottavatkin ne päähänpistonsa hullut?
Tuo Trissotin — mene hornaan jo!

ARISTE.

Ihmetteleppä!

Sellainen latinan laskija, runoseppä!
Ken kestäis mokoman kilpakosijan tiellä?

CLITANDRE.

Hän heidät naittaa päätti nyt tänään vielä.

CHRYSALE.

Mitä, tänään?

CLITANDRE.

Niin.

CHRYSALE. Ne tuumat ma kyllä taitan, tänä päivänä täsmälleen minä teidät naitan.

CLITANDRE.

Hän notaarille sanan jo laitto äsken.

CHRYSALE.

Hyy' on, hänet saapumaan minä myöskin käsken.

CLITANDRE. Ja neiti Armanden siskolleen piti tulla täst' äitinsä tahdosta edeltä tieto tuomaan.

CHRYSALE.

Ja kaikella sill' isän vallalla, joka on mulla,
Henrietten ma käsken teille kätensä suomaan.

Oh, jumaliste, he saavat havaita pian,
ken määrää tässä talossa kaapin sijan.

(Henriettelle.)

Meit' odota täällä, me palaamme piakkoin.
Tule, veli Ariste, ja myöskin te, herra vävy.

HENRIETTE (Aristelle).

Ah, hänessä säilyttäkää tämä mielensävy.

ARISTE.

Sun onnes hyväksi teen mitä tehdä voin.

Kahdeksas kohtaus.

Henriette, Clitandre.

CLITANDRE. Miten voikootkin muut mulle apua tuottaa, vain teidän lempeenne tahdon ma ylinnä luottaa.

HENRIETTE.

Ja lempi se, sen te tiedätte, lujana kestää.

CLITANDRE.

Mi mahti silloin vois mun onneni estää?

HENRIETTE.

Te näätte, mi uhkaamassa on vaara ja hätä.

CLITANDRE.

En pelkää mitään, kun te mua vain ette jätä.

HENRIETTE. Kaikk' uskallan, että täytyis toivomme sulo; vaan kohtalonamme jos ois sen turhaksitulo, on luostari yksin turvana, jossa päästä toki joutumasta väkisin toiselle voin.

CLITANDRE. Se hetki multa, laupias taivas, säästä, jona uskollisuutenne saisitte näyttää noin!

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Henriette, Trissotin.

HENRIETTE. Täst' aviosta, jot' äitini aikoo mulle, ma tahdoin tulla kanssanne puhelulle. Koko kotini nyt epäsovun on vallassa karvaan, ja toivon teidän suojelemaan kuulon suovan siis sanalle järjen. Te odottanette, sen arvaan, mun myötäjäiset runsaat kanssani tuovan; mut rahaan, jot' ajattelee moni ahnein janoon, tosiviisaan mieli ei voi toki alentua; ja kultaa ja mammonaa hänen halveksua toki tulee muuallakin kuin vain korein sanoin.

TRISSOTIN. Ei, se mik' on lumonnut minut, se tuiki toist' se suloutenne on, loihtu silmäinne loiston, koko kuvanne armas se aarre, se kultien kultaa, jot' yksin ma jumaloin, joka suloista tulta mun sieluuni nostaa, sen teihin iäksi sitoin.

HENRIETTE. Mun suokaa lausua kiitollisuuteni syvin. Tuo ylevä tunteenne saa minut hämille hyvin, ja suren, kun en voi vastata samalla mitoin. Voin teitä niinkuin kukaan ma kunnioittaa, mut teitä lempiä, sit' on mun turha koittaa. Ei voi, sen tiedätte, sydäntä kahdelle jakaa, ja omassani Clitandren on

valta jo vakaa. Näen kyllä, ettei verraksi teille hän riitä ja ett' olen valinnut kovin huonoin ma'uin, teill' ett' on kaunistus satojen kykyin ja avuin, näen kaiken sen, mut ei ole apua siitä; niin, parhaalla tahdollani en muuta voi kuin suuttua mielelleni näin sokaistulle.

TRISSOTIN. Kera kätenne kalliin, jonk' äitinne mulle soi, myös sydämenne on suostuva omaksi mulle; ja tuhansin hellin ja hartain huolin siellä voin vastalemmen ansaita ajan pitkään.

HENRIETTE. Ei, ensi lempeäni en ikinä kiellä, sit' ei voi poistaa huolenpitonne mitkään. Puhun teille suoraan mieleni, pelkoa vailla, sit' ette voi pahaks ottaa millään lailla. Se hellä tunne, mi sydämässämme itää, ei herää se ansioihin ja avuihin nähden; se sydämen oikku on; jostakin jos ken pitää, niin monesti itsekään ei tiedä mintähden. Jos järjen jälkeen lempemme valikois, niin teihin kiintynyt sieluni varmaan ois; mut lempi ei, nähkääs, osaa niin ovela olla. Minut hyljätäkää tämän sokaistukseni huomaan, ja valtaan tuohon älkää turvatko, jolla minut voitais vaatia käteni teille suomaan. Ei kunnan mies siit' apua koskaan hanki, mihin pakottaa on vanhemman valta lastaan, sit' uhraa ei, jota lempii; vapaa, ei vanki, on oleva sydän, jonka hän ottaa vastaan. Siis äitiä älkää pakkoa ankarinta mua kohtaan saattako käyttämään. Joku toinen te valitkaa — moni parempi-ansioinen on lemmelle, jonka tarjoo niin jalo rinta.

TRISSOTIN. Mi uhraus, ansiotyö voi lempenne voittaa? Vain viitatkaa, ma kaikkeni tahdon koittaa. Ei lempiä teitä — se mahdotonta on mulle, jos teilt' olemattomaks ei oma sulous tulle, ei ehtyne sen jumalainen runsaussarvi...

HENRIETTE. Oh, lopettakaa, hyvä herra, jo moiset lorut. Tuo Iris- ja Phyllis- ja muu Amarante-parvi, mitä sanoo se, jolle te suotte niin runsaat korut, joka runossa vannotte ikuisen ihaelunne...?

TRISSOTIN.

On toista kuvittelut, toist' oikea tunne.
Vain runossa ovat he lempeni esineitä;
tosi-todessa on se vain sulo *Henriette*.

HENRIETTE.

Hyvä herra, ma rukoilen...

TRISSOTIN. Loukkaako siis se teitä? No niin, sit' en auttaa voi. Se tunne, jot' ette te minussa ammoin jo herättäneenne tiennyt, se lemmen alttariliekki iäti kestää; teit' ihailemasta ei voi mua esteet estää; ja suosionne jos multa suljettu lie nyt, niin apua en jalon äitinne hyljätä saata, joka rakkahimman toivoni tahtoo taata; ja kunhan vain sulo-onneni ovi on avoin, kun teidät saan, niin en kysy, millä tavoin.

HENRIETTE. Vaan tietkää, ett' uskallettua voi vähän olla, jos tahtoo panna sydämen pakkonuoraan; saa pitää varansa vain, sen sanon ma suoraan, ken neidon nai, joka suostu ei suosiolla. Semmoinen pakko voi pian tuumiin johtaa, joit' aviomiehen syy olis kavahtaa.

TRISSOTIN. Mua sananne nuo ei säilytetyksi saa. On viisas kaikkeen valmistunut, mi kohtaa. Pois pikkuluulot hält' ajattelunsa vie; hän katsella heikkouksien yläpuolta voi kaikkea tuota — mi tapahtuakseen lie, se tapahtukoon, hän siitä ei haudo huolta.

HENRIETTE. Mua suurenmoisuutenne jo todella hurmaa; noin viisautenne en tiennyt olevan oivan, noin sankarillisin mielin sen vyöttää voivan toki kestävänsä sellaistaikin tapaturmaa. Tuo mielenkorkeus, jolla ei vertaistansa, maankuulun ansaitsee myös kuvastajansa, niin, jonkun, jok' uupumatonna pyhittäytyy sit' auttamaan vakan alta täyteen valoon; ja kun kovin kykenemättömäksi mun täytyy oma itseni myöntää moiseen kutsumin jaloon, niin muille paremmille ma heitän sijan ja vannon, meidän kesken, että mä hylkään tuon suuren onnen yhtyä moiseen ylkään.

TRISSOTIN (poistuessaan).

Notaarin edessä saamme sen nähdä pian.

Toinen kohtaus.

Chrysale, Clitandre, Henriette, Martine.

CHRYSALE. No tyttöseni, hyvä se, kun sinut nään; kas niin, tule velvollisuutesi täyttämään ja taivu siihen, mit' isäsi tahtoo ja halaa. Sun äidiltäs kyll' otan ma oikut äkin; ja siksi mun tahdostani nyt ensinnäkin Martine tässä palvelijaksi palaa.

HENRIETTE. Miten iloiseksi saa minut päätöksenne! Vain älkää minkään sit' antako järkyttää. Te siinä horjumatonna kestäkää, teit' ettei eksyttäis hyvä sydämenne; siin' uskaltakaa joka uhkaa vastaan seistä, niin ettei äitini vain saa voittoa teistä.

CHRYSALE.

Mitä! Olenko siis minä sinusta moinen saapas?

HENRIETTE.

Ei, varjelkoon!

CHRYSALE. Tai narri, se sanokaapas, hyvä neiti!

HENRIETTE.

Ken moista sanois!

CHRYSALE. Sun onko pelko, ett' olen ma päätöksissäni sellainen nolla?

HENRIETTE.

Ei, isä.

CHRYSALE. Mull' ei muka ois tähän ikääni selko, ett' isäntä talossani ma osaan olla?

HENRIETTE.

On toki.

CHRYSALE. Ja niin muka karussa kaikki ryhti, ett' aina vaimoni vain mua nokasta nyhti?

HENRIETTE.

Ei suinkaan.

CHRYSALE. No mit' on se siis? Pidä sulku suulla, mua säästä vasta moiselta hupsuttelulta.

HENRIETTE.

En vihoittaa teit' aikonut, isä kulta.

CHRYSALE.

Mun sanaani täytyy täällä kaikkien kuulla.

HENRIETTE.

Niin aivan.

CHRYSALE. Mun kattoni alla ei käskijää ole muuta kuin minä.

HENRIETTE.

Sit' ei voi kumota kukaan.

CHRYSALE.

Minä olen se, minä, jok' olen perheen pää.

HENRIETTE.

Te, isä.

CHRYSALE.

Ma lapseni holhoan mieleni mukaan.

HENRIETTE.

Ah, niin.

CHRYSALE.

Itse taivas sen valtani vahvistaa.

HENRIETTE.

Ken kieltää vois sen?

CHRYSALE. Ja sen minä tahdon näyttää, ken, isä vai äitikö, täällä käskyä käyttää, ken miehen mun tyttärelleni määrätä saa.

HENRIETTE. Ah, toivettani te tuette suloisinta; en halaja muuta kuin totella käskyänne.

CHRYSALE.

Jos vaimoni mielessä vielä on vastarinta...

CLITANDRE.

Hän tulee tuolla notaarin kanssa tänne.

CHRYSALE.

Kaikk' olkaa apuna tässä.

MARTINE. Ei hätää. Mä kyllä apumieheks astun, jos rohkeutenne laskis.

Kolmas kohtaus.

Philaminte, Bélise, Armande, Trissotin, Notaari,
Chrysale, Clitandre, Henriette, Martine.

PHILAMINTE (notaarille).

Sitä rumaa tyyliä ettekö jättää raskis?

Toki tehkää sopimus kielellä sivistetyllä.

NOTAARI. Se tyyli on oiva, ja narri ma silloin oisin, jos sanaakaan ma sallisin muuttaa toisin.

BÉLISE. Mikä raakalaisuus keskellä Ranskanmaata! Mut tieteen hyväksi ettekö hyljätä saata nuo écut ja livrés, ja miinoissa, talenteissa toki merkitä myötäjäiset, ja ellei muuta, edes päivätä iduksissa ja kalendeissa?

NOTAARI. Jos suostuisin pyyntöihinne, niin vasten suuta jo naurais maar joka virkaveljeni mua.

PHILAMINTE.

Siis siihen kaikkeen saanemme mukautua.

Tähän käykää, tehkää hyvin. Me voimme alkaa.

(Huomaa Martinen.)

Ah! Kattoni alle vieläkö astua jalkaa

tuo tohtii! Kenenkä luvalla tänne hän tuodaan?

CHRYSALE.

Syy aikanaan sun kernaasti kuulla suodaan.

Nyt meill' on muuta toimena.

NOTAARI. Sepittämään välikirjaa siis. Ken on tuleva morsioiksi?

PHILAMINTE.

Tämän nuoremman tyttäreni ma naitan.

NOTAARI.

Hyvä.

CHRYSALE (osoittaen Henriettea).

Niin, hänet. Hän Henriette on nimeltään.

NOTAARI.

Vai niin! Ja sulho?

PHILAMINTE (osoittaen Trissotiniä). Hän saava on puolisoksi tämän herran.

CHRYSALE (osoittaen Clitandrea). Ja minä, minä sanon, ett' yhdistyvä hän on tämän herran kanssa.

NOTAARI.

Niit' onko kaksi?

Se liikaa lie.

PHILAMINTE (notaarille). Vävyyn paikalle pantavaksi herra Trissotinin ma vaadin — ei vastahankaa!

CHRYSALE.

Vävyyn paikalle, sanon ma, herra Clitandre pankaa.

NOTAARI. Vaan ensin sopikaa toki keskenänne, ken todenteolla vävyks on tuleva tänne.

PHILAMINTE.

Ma sanoin jo, kuka mun tyttäreni on saava.

CHRYSALE.

Jo kuulitte, kuinka on tehtävä sopimuskaava.

NOTAARI.

Mut kumpaako sitten mun tulee totella teistä?

PHILAMINTE (Chrysalelle).

Mitä! Aiotko sinä mun mieltäni vastaan seistä?

CHRYSALE. En voi sitä sallia, että mun kultani vuoksi vain tullaan multa tytärtä kosimaan.

PHILAMINTE.

Ken tässä sitten sun kulties jälkeen juoksi?

Sepä viisaan ihanne ois, sepä tosiaan!

CHRYSALE.

Ma valinnut olen Clitandren, ja siinä piste.

PHILAMINTE (osoittaen Trissotiniä).

Ja vävyksi, katsos, kenen mun päättää pääni.

Niin tahdon, se muuks ei muutu.

CHRYSALE. Hohoo, kuink' ääni nyt onkin jyrkkä kellossa, jumaliste!

MARTINE. Toki ylimmäinen on talossa isännän sana; mies näet on vaimon pää, ei vaimo miehen.

CHRYSALE.

Niin juuri.

MARTINE. Vaikk' ajakaa heti tippurantiehen, niin kukon eellä ei saa kiekua kana.

CHRYSALE.

Ei koskaan.

MARTINE. Ja narriksi nauretaan, jos antaa mies vaimollensa vallan housuja kantaa.

CHRYSALE.

Se on totta.

MARTINE. Ja jos minä kerran miehelle menen, niin sellainen olla saa, joka näyttää, kenen on kädessä nyörit, ei joutava jänisjussi. Ja jos käyn ärhentämään, olen oikkupussi, niin kernaasti saa, jos en muuten hillitse kieltä, hän läimäyttää vähän vasten leukapieltä.

CHRYSALE.

Hyvin sanottu.

MARTINE. Herralt' ei ole tolkku pois, hän laatumiehen lapselleen toki sois.

CHRYSALE.

Niin.

MARTINE. Miksei herra Clitandrea neidille myöntää? — Mies nuori ja kaunis! Mintähden hänelle työntää tuo tietoniekka, jolta ei messu lakkaa? Hän miestä' on vailla, ei mitä almanakkaa; hän reikan ja latinan laklatuksesta viis, herra Trissotinin tarvist' ei hällä siis.

CHRYSALE.

Sanos muuta.

PHILAMINTE.

Siis hälle ei saada sulkua suuhun!

MARTINE. Vain saarnastuoliin ne kelpaa, mutta ei muuhun nuo oppineet. En sellaista miestä huolis, muut kaikki vaikk' koko maailmasta kuolis. Sitä viisautta tarvis ei mennessä naimisiin, kaikk' kirjat ja kartat on siinä kaupassa liikaa; ja jos minä milloinkaan otan miehen, niin otan sellaisen, jok' ei muihin kirjoihin kiikaa kuin minuun, ei i:tä tunne, jos tulee vastaan, muut' ei tuteeraa kuin muijaansa ainoastaan.

PHILAMINTE (Chrysalelle). Joko riittää? Olenko kuullut jo kylliks asti sun tulkkias ylevää?

CHRYSALE.

Hän on puhunut totta.

PHILAMINTE. Vaan nyt suunsoitolle pääksi ma toistan, jotta mun tahtoni tapahtuva on ehdottomasti. Niin, herra Trissotin Henrietten saa. Sen sanon, sen vaadin ma, turha on vastustaa; ja sanasi jos Clitandrelle lienet velkaa, niin voithan toisen tyttäres tarjota hälle.

CHRYSALE.

Mut siinähan oiskin ratkaisu riidalle tälle.
(Henriettelle ja Clitandreille.)
Mitä sanotte? Suostuisitteko? — Ajatelkaa.

HENRIETTE.
Oh, isä!

CLITANDRE.
Oh, herra Chrysale!

BÉLISE. Vois mieluisempi ehk' olla hänelle tarjous toinen, mutta me vaadimme, että valiosielujen lempi on kuin valo auringon puhdasta kirkkautta; vain aatemuotoinen suotu on olevaisuus, kaikk' evätty siltä alhainen ainemaisuus.

Neljäs kohtaus.

Ariste, Chrysale, Philaminte, Bélise, Henriette,
Armande, Trissotin, Notaari, Clitandre, Martine.

ARISTE. Anon anteeksi, että mun näette ilmestyvän ilon keskelle näin pahan sanoman saattajaksi; ma sain nämä kirjeet, niissä on uutista kaksi, joist' arvaan teille koituvan huolen syvän. (Philamintelle.) Tämä teille, sen asianvalvojaltanne sain. (Chrysalelle.) Ja tämä Lyonista sulle.

PHILAMINTE. Mi onnen vaihe muka olla ansaitsis syvän huolen aihe?

ARISTE.
Sitä kirjettä suvaitkaahan silmätä vain.

PHILAMINTE (lukee). "Arvoisa rouva! Olen pyytänyt lankonne, herra Aristen, toimittamaan teille tämän kirjeen, josta näette sen, mitä en ole rohjennut tulla teille suullisesti ilmoittamaan. Tuo suuri välinpitämättömyys, jolla käsittelette asioitanne, on ollut syynä siihen, että teidän valtuutettunne kirjuri ei ole minulle laisinkaan antanut ilmoitusta, ja niin olette auttamattomasti menettänyt asianne, jonka muutoin varmaankin olisitte voittanut."

CHRYSALE.
Sinä menettänyt!

PHILAMINTE.
Noin vaivut sa vasten maata!
Mua, katsos, iskut moiset ei murtaa saata.
Vähän saaos sinäkin sankarinmieltä rintaan,
joka onnen oikuille tohtii viskata kintaan.

"Laiminlyöntinne maksaa teille neljäkymmentä tuhatta écutä, ja tämän summan ynnä oikeuskulut on hovi päätöksellään tuominnut teidät maksamaan."

Oh, tuominnut! Häpeemätöntä, niin saattaa sanoa pahantekijöille.

ARISTE. Niin, hirmuista! Ilman syytä siit' ette suutu. Ois tullut kuulua jotta: "alamaisimmasti rohkenee hovi anoa täten teiltä neljäkymmentä tuhatt' écutä ja kulungit ensitilassa", eikö totta?

PHILAMINTE.
No, entä toinen?

CHRYSALE. "Kunnioitettava herra! Se ystävyys, joka kiinnittää minut arvoisaan veljeenne, saattaa minut ottamaan harrasta osaa kaikkeen mikä koskee teitä. Tiedän, että olette sijoittanut omaisuutenne herrojen Arganten ja Damonin huostaan, ja minun täytyy ikäväkseni ilmoittaa teille, että molemmat ovat tehneet samana päivänä vararikon."

Hyvä jumala! Kaikki kerralla pyyhkäisty pois!

PHILAMINTE.
Mikä kehno sielu! Pyh, mitä tää nyt ois!
Ei mikään vaihe viisaalle vammaa saata;
muun onni jos vie, oma itsensä hälle jää.
Nyt asiaan taas! Jätä huolesi, pystyyn pää.
(Osoittaen Trissotiniä.)
Hänen varansa voivat meillekin turvan taata.

TRISSOTIN.

Hyvä rouva, eihän sill' ole semmoinen hätä.
Kaikk' karsain silmin katsovat liittoa tätä,
enk' ole se mies, joka väkisin tyrkyttäytyy.

PHILAMINTE. Teill' ennen epäilystä ei ollut tuota; nyt vasta, kun iski tää kovan onnen nuoli...

TRISSOTIN. Yhä estelyitä, — viimein jo väsyä täytyy; ja ennenkuin kiusaksi käyn, toki luovun luota, en tahdo sydäntä, joka ei minusta huoli.

PHILAMINTE. Mä nään, mä nään, mit' en tahtonut tähän saakka teist' uskoa, ja mikä liioin ei kaunista teitä.

TRISSOTIN. Te nähkää vain, mitä mielite, siit' en piittaa; kovin musertavainen mulle ei lie se taakka. Mut itseäni en herjattavaksi heitä, en salli, ett' ovea mulle ihmiset viittaa. Niin kohdeltavaksi mies minuinen liian on hyvä; ja kosk' en kelpaa, niin kumarrukseni syvä.

Viides kohtaus.

Ariste, Chrysale, Philaminte, Bélise, Armande,
Henriette, Clitandre, Notaari, Martine.

PHILAMINTE.

Hyvin toikin hän katalan kauppiassielunsa julki.
Ja filosoofista vielä hän kävi ja kulki!

CLITANDRE. Minä siitä en tosin käy, en paljon, en vähän, mut kohtalonne on mulle kuin omani kantaa. Siis suokaa, sit' anon ma, onnettomuuteen tähän mun itseni ynnä kaikkeni avuksi antaa.

PHILAMINTE. Mua liikuttaa tuo alttiutenne jalo; en estele enää, palkinnon lempenne palo on saava; niin, koska te Henrietteni kättä...

HENRIETTE.

Ei, äiti, en saata, ma olen muuttanut mieltä.
Mun täytyy jättää tahtonne täyttämättä.

CLITANDRE. Tekö multa onneni murtaisitte, nyt juuri, kun kaikki esteet vaipuvan nään sen tieltä...?

HENRIETTE. Ma tiedän, ett' omaisuutenne ei ole suuri; ja teitä kun omakseni ma toivoin ennen, niin uskoin toteutuessa toivoni sulon myös teidän saavan turvatun toimeentulon; vaan nyt, rakas ystävä, kaiken onnemme mennen, te sydämelleni olette liian kallis, ett' teidät kohtaloomme se sitoa sallis.

CLITANDRE. Joka kohtaloss' on kera teidän mull' onni myötä; mut ilman teit' elo mulle on mustaa yötä.

HENRIETTE. Ain' uskoo ja puhuu lemmen huumaus samaa, mut katumus myöhä sitten on karvas jatko. Ei siteitä helliä mikään niin väleen ratko, kuin jos elon inhat puutteet mieltä lamaa; pian molemminpuoliset syyttelyt ovella uhkaa, kun hurmiost' ei ole muuta kuin huolten tuhkaa.

ARISTE. Ja tämäkö syy siis vain on esteenä sulla, ettet voi herra Clitandren omaksi tulla?

HENRIETTE. Oi, muutoin se ois mun toivoni ainoa määrä, mua liian suuri lempi vain estää siitä.

ARISTE. Siis vapaasti vain hänen käteensä kätesi liitä. Tuho-utinen, jonka ma toin, se olikin väärä, vain pieni ylläkkö, viaton sotajuoni, jota teidän lempenne hyväksi tahdoin käyttää. (Philamintelle.) Myös teille, kälyni, mun teki mieli näyttää, mikä tuon filosoofin ol' oikea pohjasuoni.

CHRYSALE.

No, luoja kiitos!

PHILAMINTE.

Ilon se mieleeni nostaa,
ett' on tuo kehno nyt saava happamen naaman.
Tuot' alhaista ahneutt' ei vois paremmin kostaa.
Niin komeat häät hänen pitää nyt nähdä saaman.

CHRYSALE (Clitandrelle).

Niin, te hänet saitte, sen sanoin jo edeltäpäin.

ARMANDE (Philamintelle).

Siis heidän onnellleen minut uhraatte näin.

PHILAMINTE. Ei uhrata sua, sa parhaimman valikoit; on sulla filosofia, sen turvin voit sa tyynnä katsoa, kuinka he toisensa saavat.

BÉLISE.

Kun raukan ei rinnass' ois vain pahemmat haavat!

Epätoivon vimmassa monikin onneton nai, ken

sitä sitten katua saa elonikänsä kaiken.

CHRYSALE (notaarille). Nyt siitä jatkakaa, mihin jätite äsken, ja sopimus tehkää, niinkuin ma säädän ja käsken.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OPPINEITA NAISIA: VIISINÄYTÖKSINEN
HUVINÄYTELMÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.